

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МИХАЙЛЕНКО АНАСТАСІЯ МАКСИМІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
«_____» _____ 2025 р.

**Країни БРІКС у глобальній економіці: місце, роль і перспективи впливу
в умовах трансформації світогосподарських процесів**

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

Кваліфікаційна (магістерська) робота

Науковий керівник:
Уляна БРАТЧУК, доктор філософії,
тарший викладач кафедри
міжнародних економічних відносин,

підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Михайленко А.М. Країни БРІКС у глобальній економіці: місце, роль і перспективи впливу в умовах трансформації світогосподарських процесів. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітня програма «Міжнародні економічні відносини». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2025.

У роботі розглянуто теоретичні засади функціонування неформальних міждержавних угруповань у глобальній економіці, досліджено еволюцію економічних об'єднань від формальних та неформальних структур, виявлено основні передумови формування та головні цілі діяльності країн БРІКС. Оцінено політичний та економічний потенціал, основні макроекономічні показники та інституційні механізми партнерства блоку. Виявлено основні глобальні виклики та тенденції трансформації світогосподарських процесів. За допомогою макроекономічного моделювання досліджено вплив певних факторів на ВВП країн БРІКС. Науковими результатами магістерської роботи є виявлені фактори впливу на економічний розвиток країн-учасниць, прогноз основних макроекономічних показників та окреслені вектори розвитку БРІК в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: БРІКС, економічна інтеграція, глобалізація, розвиток, Новий банк розвитку.

77 с., 11 табл., 18 рис., бібліограф.: 68 найм.

ABSTRACT

Mykhailenko A. BRICS countries in the global economy: place, role, and prospects for influence in the context of the transformation of world economic processes. Specialty 292 International Economic Relations. Educational Program «International Economic Relations». Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2025.

The qualification (master's) thesis examines the theoretical foundations of the functioning of informal interstate groupings in the global economy, examines the evolution of economic associations from formal and informal structures, identifies the main prerequisites for the formation and main goals of the BRICS countries. The political and economic potential, main macroeconomic indicators and institutional mechanisms of partnership of the bloc are assessed. The main global challenges and trends in the transformation of world economic processes are identified. Using macroeconomic modeling, the impact of certain factors on the GDP of the BRICS countries is studied. The scientific results of the master's thesis are the identified factors of influence on the economic development of the participating countries, the forecast of the main macroeconomic indicators and the outlined vectors of BRIC development in the context of modern challenges.

Keywords: BRICS, economic integration, globalization, development, New Development Bank

77 p., 11 tabl., 18 fig., bibliography: 68 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕФОРМАЛЬНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ УГРУПУВАНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	8
1.1 Теоретико-методологічні підходи до вивчення світогосподарських процесів у добу глобалізації	8
1.2. Міжнародні економічні об'єднання та їх еволюція: від формальних до неформальних структур.....	14
1.3. Передумови формування, цілі та інституційні засади діяльності країн БРІКС.....	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІСЦЯ І РОЛІ КРАЇН БРІКС У СУЧАСНІЙ ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	23
2.1. Політичний та економічний потенціал країн БРІКС у системі міжнародних відносин.....	23
2.2. Оцінка макроекономічних показників та структурних характеристик економік країн БРІКС	29
2.3. Внутрішньоблокова взаємодія та інституційні механізми партнерства країн БРІКС.....	38
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ВПЛИВУ КРАЇН БРІКС НА ТРАНСФОРМАЦІЮ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ.....	43
3.1. Глобальні виклики та тенденції трансформації світогосподарських процесів	43
3.2. Економіко-математичне моделювання впливу макроекономічних факторів на економічне зростання країн БРІКС	47
3.3. Стратегічні вектори розвитку БРІКС у контексті трансформації світогосподарської системи	59
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Станом на сьогодні, де глобальна економіка переживає масштабні трансформації, питання ролі нових центрів економічного зростання стає дедалі актуальнішим. На цьому тлі країни БРІКС поступово перетворюються з регіональних гравців на важливий чинник формування світогосподарських тенденцій. Вплив їх діяльності відчутний не лише у сфері торгівлі чи інвестицій, а й у політичному, технологічному та інституційному розвитку світової системи. Саме тому дослідження місця та ролі БРІКС у глобальній економіці є надзвичайно важливим для розуміння напрямів майбутньої еволюції світових процесів.

Група БРІКС об'єднує держави з різними економічними моделями, ресурсними можливостями та соціально-політичними системами. Попри усі ці значні відмінності, їх пов'язує спільна мета – посилення власних позицій у міжнародному поділі праці та поступове зменшення залежності від традиційних центрів економічного впливу.

За останні двадцять років країни БРІКС продемонстрували стабільний економічний приріст, що дозволило їм суттєво зміцнити свої позиції в глобальних рейтингах за показниками ВВП, промислового виробництва, експорту, імпорту та залучення інвестицій. Особливого значення набуває і той факт, що країни БРІКС дедалі частіше виступають ініціаторами альтернативних механізмів міжнародного економічного співробітництва. Створення Нового банку розвитку, нарощування внутрішньогрупової торгівлі, формування спільних фінансових ключів – усе це свідчить про прагнення інституційно закріпити власний вплив у світовому господарстві.

У поєднанні з демографічним потенціалом та значними обсягами природних ресурсів це формує основу для розширення впливу БРІКС у довгостроковій перспективі. Тим часом нова система міжнародних відносин перебуває в умовах нестабільності, що викликана геополітичними конфліктами, зміною логістичних ланцюгів, зростанням ролі технологічних факторів та

посиленням конкуренції за ресурси. У таких обставинах трансформація світогосподарських процесів може розвиватись у двох напрямках: як посилити можливості країн БРІКС, так і створити для них нові виклики. Тому важливо проаналізувати, як саме ці держави адаптуються до нових умов, які засоби використовують для зміцнення своїх позицій і які напрями економічної взаємодії можуть визначити їх майбутнє.

Відповідно до цього, поглиблене вивчення місця та ролі БРІКС у глобальній економіці, а також аналіз перспектив їх впливу на тлі глобалізаційних змін світового господарства є необхідною умовою для розуміння поточної економічної динаміки. Адже, це дозволяє оцінити не лише потенціал об'єднання а й ті глобальні наслідки, які можуть мати його глобальний розвиток для міжнародної економічної системи, що і обумовлює актуальність вивчення даної роботи.

Особливості та проблематику країн БРІКС у глобальній економіці вивчали та досліджували провідні науковці та дослідники, серед яких Березіна А., Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Войтко С., Корогодова О., Воронюк Є. В., Ярмош О. В., Айорінде М. Б., Козак Ю. Г., Ковалевський В. В., Курах Л. В., Шкурат М. Є., Савченко М. В., Романова В. О., Сировой М., Трофименко А., Альошина М., Чернишова Л. О., Чуб О. О. та інші.

Метою дослідження є теоретичне визначення та практичне дослідження місця, ролі та перспективи впливу в умовах трансформації світогосподарських процесів країн БРІКС у глобальній економіці.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- розкрити теоретико-методологічні засади дослідження світогосподарських процесів у контексті глобалізації;
- охарактеризувати еволюцію міжнародних економічних об'єднань та визначити особливості переходу від формальних до неформальних структур;
- проаналізувати передумови створення БРІКС, його цілі та інституційні основи діяльності;

- оцінити політичний, економічний та демографічний потенціал країн БРІКС у міжнародних відносинах;
- дослідити макроекономічні показники та структурні характеристики економік держав – учасниць;
- проаналізувати внутрішньоблокові механізми взаємодії та інституційні форми партнерства;
- визначити ключові глобальні виклики, що впливають на трансформацію світогосподарських процесів;
- побудувати економіко-математичну модель впливу макроекономічних факторів на економічне зростання країн БРІКС;
- сформулювати можливі стратегічні напрями розвитку країн БРІКС у контексті майбутньої світогосподарської трансформації.

Об’єктом дослідження є процеси формування та діяльність неформальних міждержавних економічних об’єднань у глобальній економіці.

Предметом дослідження виступають економічні, політичні та інституційні механізми розвитку країн БРІКС, а також їх вплив на трансформацію світогосподарських процесів.

Методи дослідження. У процесі проведення дослідження було використано такі методи: теоретичний – для узагальнення основних теоретичних підходів та концепцій до аналізу ролі країн із високими темпами економічного зростання у глобальній економіці; аналізу і синтезу, для виявлення ключових факторів формування економічного потенціалу країн БРІКС; метод групування, для систематизації країн учасниць об’єднання за макроекономічними показниками, рівнем розвитку та структурою національних економік; метод порівняльного аналізу використано для комплексної оцінки економічних потенціалів БРІКС та країн G7; економетричного моделювання, для оцінки впливу обраних макроекономічних змінних на економічне зростання країн БРІКС, зокрема ВВП та аналізу формування нового центру економічної сили; прогнозування та SWOT-аналіз, для обґрунтування можливих сценаріїв розвитку об’єднання у контексті трансформації світової економіки; графічний метод був

використаний для наочної візуалізації основних показників, тенденцій та результатів аналізу.

Наукова новизна роботи полягає в уточненні теоретичних підходів до аналізу активних неформальних економічних об'єднань у глобальній економіці. Систематизації інституційних особливостей розвитку БРІКС як унікального формату міжнародного партнерства. Узагальненні поточних тенденцій внутрішньоблокові взаємодії країн БРІКС в умовах трансформації світогосподарської системи.

Теоретичне та практичне значення полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані у діяльності економічних аналітичних центрів для оцінки перспектив розвитку міжнародних об'єднань. У науковій та освітній діяльності – як теоретична основа для подальших досліджень глобальних економічних процесів; у практиці міжнародного бізнесу - для оцінки інвестиційної привабливості та ринкових можливостей країн БРІКС.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки, викладені у кваліфікаційній роботі апробовані на XXV Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання:» (27 листопада 2025р., м. Вінниця).

Окремі результати кваліфікаційної (магістерської) роботи були висвітлені у науковій статті: Братчук У.П., Михайленко А.М. Порівняльний аналіз економічного потенціалу країн BRICS і G7 в умовах трансформації глобальної економіки. *Галицький економічний вісник*. 2026. № 1 (98).

Структура кваліфікаційної (магістерської) роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 68 найменувань. Робота містить 11 таблиць та 18 рисунків. Загальний обсяг становить 77 сторінок.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕФОРМАЛЬНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ УГРУПУВАНЬ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

1.1 Теоретико-методологічні підходи до вивчення світогосподарських процесів у добу глобалізації

Глобалізація має два значення: перший охоплює всю земну кулю – всесвітній, а другий – всебічний, взятий в цілому, тобто загальний, масштабний, повний, універсальний та безумовно є загальносвітовим процесом, який охоплює усі без винятку сфери суспільного життя, всі процеси та явища, що відбуваються у світі. Глобалізація – це перетворення певного явища на світове, планетарне, те, яке стосується усієї землі, земної кулі. Глобалізація – явище у своїй основі об’єктивне, яке носить системний характер, тобто охоплює усі сфери життя суспільства. Разом із тим, велику роль у цьому процесі грають її учасники суб’єкти, найбільш важливими серед яких є держави. Саме вони визначають рівень (масштаби) розповсюдження глобалізаційних процесів та напрямок (посилення або гальмування) їх розвитку.

Вперше термін «глобалізація» було використано у працях – Дж. Макліна в 1981 р., а пізніше визначено американським вченим Р. Робертсом. Пізніше дефініцію «глобалізація» було вжито у 1984 р. у редакційному коментарі «Wall-Street Journal» щодо рішення М. Тетчер відкрити іноземним банкам прямий доступ на фінансовий ринок лондонського Сіті. З інших джерел відомо, що вперше це поняття вжив Т. Левітт у 1983 р. Він охарактеризував цим словом процес злиття ринків окремих продуктів, які виробляються великими багатонаціональними корпораціями [1].

Виділені визначення зведені в таблицю (табл.1).

Таблиця 1.1- «Трактування сутності поняття «глобалізація» різними авторами»

Автор	Визначення
Українська економічна енциклопедія	Глобалізація – категорія, яка відображає процес обміну товарами, послугами, капіталом та робочою силою, що виходить за межі державних кордонів і з 60-х рр. XX ст. набуває форм постійного і неухильно зростаючого міжнародного переплетіння національних економік [2]
Теодор Левітт	Глобалізація – посилення ролі корпорацій, які керуються міцною стійкістю в межах всього світу (або більшості його регіонів) як єдиного суб'єкту, за низьких відносних витрат, продаючи всюди однакову продукцію однаковим чином (феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються транснаціональними корпораціями)[3]
Базилевич В. Д., Базилевич К. С.	Глобалізація – всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків та взаємозалежностей [4]
Дзюблюк О. В.	Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної уніфікації, основними наслідками якого є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн [5]
Мочерний С. В.	Глобалізація – процес діалектичної взаємодії національних і глобальних суспільних процесів, за якого відбувається поступове обмеження національних особливостей суспільних відносин (і відповідних якостей людини) та їх поступове підпорядкування системі глобальних відносин, а також законів і закономірностей такої взаємодії, цілісність якої забезпечується національними структурами [6]
Чуб О. О.	На відміну від широкого трактування поняття глобалізації як різновиду геополітики, у контексті економічних досліджень глобалізацію визначають як процес трансформації економічних і господарських структур у напрямі становлення цілісної, єдиної світової гео економічної реальності [7]
Джордж Сорос	Глобалізація – позначення розвитку глобальних фінансових ринків, посилення транснаціональних корпорацій, а також їхнього дедалі зростаючого домінування у національних економіках. [8]

Джерело: складено автором на основі [2-8]

У таблиці представлено різні підходи як українських так і зарубіжних дослідників до визначення глобалізації. Українська економічна енциклопедія подає глобалізацію як процес активного обміну товарами, послугами, робочою силою та капіталом, що виходить за межі національних кордонів, тим самим формуючи тісний зв'язок між економіками різних країн.

Теодор Левітт робить акцент на ролі ТНК, адже він вважає, що глобалізація проявляється, коли великі компанії починають працювати одразу на світовий ринок, виробляючи однакову продукцію для різних країн, тобто бізнес, який перетворює окремі національні ринки на єдиний глобальний – є основним рушієм глобалізації.

На думку Базилевичів визначення глобалізації має дещо ширше значення. Вони вважають, що це комплексний процес трансформації усіх економік, що охоплює економіку, політику, культуру, інформаційну сферу та технології.

Дзюблюк О. В. має схоже трактування із Базилевичами, але більш зосереджується на наслідках такої багатовимірності цього явища. Він виділяє міжнародний поділ праці, міграцію, та поступове зближення культур, тим самим розглядаючи глобалізацію як процес уніфікації та інтеграції на глобальному рівні.

Мочерний С. В. звертає увагу на те, що глобальні закони поступово впливають на внутрішні системи держав, що змінює їх розвиток, формуючи нові типи взаємовідносин, адже в його розумінні глобалізація – це взаємодія національних та глобальних суспільних процесів, де національні особливості поступово відходять на другий план.

Чуб О. О. розглядає економічну природу глобалізації як трансформацію господарських культур під час формування єдиного світового економічного простору. На його думку глобалізація створює нову реальність, у якій національні економіки стають частиною єдиної глобальної системи.

Джордж Сорос робить акцент саме на фінансовій складовій, тобто розглядає це явище як розвиток глобальних фінансових ринків та зростання впливу ТНК на економіки різних країн, підкреслюючи домінування фінансового капіталу та посилення залежності держав від світових фінансових потоків.

Тобто, глобалізація – це всеохоплюючий процес трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-економічних, суспільно-політичних, соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей [9].

Рушійною силою глобалізації є економічна глобалізація – процес перетворення світового господарства в єдиний ринок товарів, послуг, робочої сили та капіталу шляхом подолання перепон між економіками окремих країн. В його основу закладена діяльність макроекономічних суб'єктів, що стимулює реагування національних, міжнародних і наднаціональних структур. Саме становлення економічних відносин у якості домінуючої форми суспільної взаємодії забезпечило зростання стимулів до розгортання активної глобальної взаємодії суб'єктів господарювання [10].

Виділяють ряд передумов економічної глобалізації (рис 1.1), які разом сформували умови для переходу світового господарства до більш тісної взаємодії.

Однією з основних передумов виступає науково-технічний прогрес, який забезпечив швидкий розвиток інформаційних технологій, комунікаційних систем, транспорту та виробничих процесів. Завдяки цьому світова економіка стала більш мобільною, тобто підприємства отримали можливість швидко передавати інформацію, організовувати виробництво в різних країнах, а споживачі можуть отримувати доступ до більшої кількості товарів і послуг.

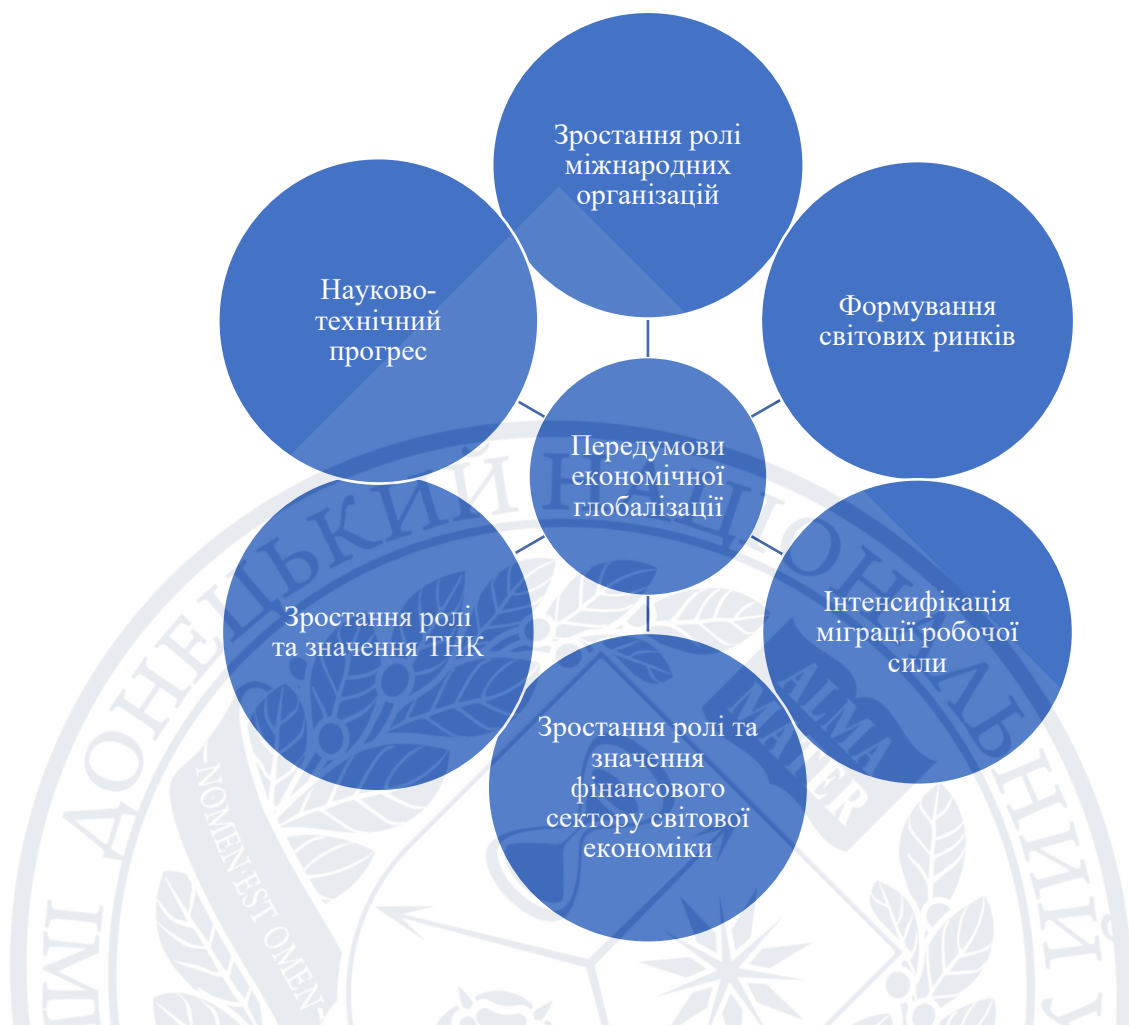

Рисунок 1.1- Передумови економічної глобалізації

Джерело: побудовано автором.

Важливим чинником стало також зростання ролі та значення транснаціональних корпорацій, які розширили свою діяльність на різні країни та регіони, сприяючи появі глобальних ланцюгів, активно поширюючи нинішні технології, управлінські моделі та стандарти якості, інтегруючи національні ринки в світовий економічний простір.

Посилення ролі міжнародних організацій, насамперед Міжнародний Валютний Фонд, Світовий Банк, Світова Організація Торгівлі, також належить до передумов глобалізації, адже вони формують правила глобальної економічної взаємодії, забезпечують фінансову підтримку та сприяють координації економічної політики між державами.

Важливою умовою стала інтенсифікація міграції робочої сили, що привела до активнішого переміщення працівників між країнами, що в свою чергу дало змогу швидше реагувати на нестачу або надлишок трудових ресурсів, тим самим активізувавши міжнародну трудову кооперацію та сприяло формуванню більш гнучкого глобального ринку праці.

Окремим фактором виступає зростання ролі фінансового сектору світової економік, яке проявляється у швидкому поширенні міжнародних фінансових засобів, збільшенні обсягів ПІІ та зростанні впливу глобальних фінансових центрів.

Отже усі ці передумови тісно взаємопов'язані між собою і разом формують цілісну основу, яка визначила появу та подальший розвиток глобалізаційних процесів. Саме їх сукупна дія забезпечила формування актуальної моделі світового господарства, що характеризується високим рівнем інтегрованості та відкритості.

Сьогодні глобалізаційні світогосподарські процеси набули нових масштабів і форм прояву, що зумовлює потребу у переосмисленні теоретико-методологічних засад їх дослідження. Світове господарство виступає багаторівневою, складною системою, у межах якої взаємодіють національні економіки, міжнародні фінансові інституції, транснаціональні корпорації, регіональні інтеграційні об'єднання та інші учасники глобальної економіки. Саме тому, для його вивчення доцільно використовувати комплексний підхід та враховувати економічні, політичні, технологічні та соціальні чинники [11].

Теоретико-методологічні основи аналізу глобалізації зводяться до використання кількох підходів, які дозволяють по різному інтерпретувати роль держави, ринків та технологій у світогосподарському розвитку [9]:

- Функціональний підхід робить акцент на ролі національних держав у збереженні стійкості власних економік. Він виходить з того, що глобалізація має не лише позитивні, а й негативні наслідки, особливо у формі «гібридної» та «космополітичної» глобалізації, які можуть створювати дисбаланси, підривати внутрішні ринки та посилювати залежність від зовнішніх учасників, тобто у

межах цього підходу держава виступає основним гарантом економічної безпеки та соціальної стабільності.

- Апологетичний підхід розглядає глобалізацію більш позитивно та підкреслює провідну роль глобальних ринків, які слугують двигуном створення нових технологій, конкурентоспроможності та прискорення технологічного прогресу. Держава у такому підході не повинна надмірно втручатися у діючі ринкові механізми, щоб не стримувати розвиток «космополітичної глобалізації», де капітал, інформація та технології вільно переміщаються між країнами.

- Технологічний підхід фокусується на впливі нових «кібернетичних» і цифрових технологіях. Він підкреслює роль технологічного розвитку у формуванні «вибіркової» або «гібридної» глобалізації, яка не стирає повністю регіональну специфіку країн, а навпаки дозволяє периферійним державам інтегруватись у глобальну економіку на власних умовах, особливо актуально у добу цифрової економіки, коли саме технології визначають конкурентні переваги.

Узагальнюючи ці підходи, можна зазначити, що економічна глобалізація це процес формування глобальних ринків, міжнародних виробничих ланцюгів, транснаціональних стратегій та зростання впливу ТНК і міжнародних фінансових інституцій, що передбачає появу нових моделей економічних відносин, розширення фінансових потоків і формування нових типів господарських систем, у яких національні економіки стають частиною взаємозалежного глобального середовища.

1.2. Міжнародні економічні об'єднання та їх еволюція: від формальних до неформальних структур

Впродовж XX-XI століть міжнародні економічні об'єднання перетворились на один із ключових механізмів організації світового господарства. Їх формування було відповіддю на потребу держави у зміцненні економічної співпраці, посиленні позицій на глобальному ринку та мінімізації

ризиків у взаємодії з більш потужними гравцями. Еволюція цих об'єднань є складним процесом, що охоплює зміну принципів інтеграції, розширення сфер діяльності та формування нових, гнучкіших механізмів координації.

Станом на сьогодні, коли світова економіка переходить у фазу багатополярності, особливого значення набувають неформальні міжнародні платформи, такі як БРІКС, які працюють поза логікою класичних інтеграційних моделей. На початкових етапах світової інтеграції домінували формальні міжнародні структури, побудовані на базі юридично закріплених угод і створенні наднаціональних інституцій. До них належали ЄС, НАФТА, ЕАВТ, АСЕАН та інші об'єднання, що мали чіткі правила, органи управління та спільну політику.

Однак доцільно зауважити, що із другої половини ХХ століття стала помітною інша тенденція – виникнення більш гнучких, політично вмотивованих або регіональних форматів співробітництва, які не передбачали жорсткої формалізації. Такі неформальні групи об'єднують країни за інтересами, а не за інтеграційним планом і дозволяють їм координувати позиції без створення наддержавних інституцій. [12].

Перехід від формальних до неформальних структур є закономірним явищем у глобалізованій економіці, де швидкість прийняття рішень, політична гнучкість і свобода маневру є не менш важливим, ніж наявність інституційних рамок.

У цьому контексті БРІКС яскравий приклад трансформації міжнародної економічної взаємодії: група виникла без традиційного інтеграційного договору, але з часом стала одним із впливових центрів глобальної економіки. Етапи еволюції міжнародних економічних об'єднань представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 Етапи еволюції міжнародних економічних об'єднань

Етап	Характерні риси	Типові приклади	Ключові механізми взаємодії
Класичні інтеграційні об'єднання (1950-1980 ті)	Жорстке юридичне оформлення, створення спільних ринків	ЄС, ЄАВТ	Спільні інституції, регулювання ринків
Регіональна економічна інтеграція (1980-2000 ті)	Зосередженість на торгівлі та інвестиціях	НАФТА, МЕРКОСУР	Зони вільної торгівлі, митні союзи
Глобальні багатосторонні структури	Стандартизація міжнародної торгівлі	СОТ, ОЕСР	Регуляції, міжнародні угоди
Неформальні економічні платформи	Гнучкі домовленості без наддержавних інституцій	БРІКС, G7, АРЕС	Діалог, координація політик та спільні проекти
Мережеві та тематичні об'єднання нового типу	Об'єднання навколо технологій, екології та енергетики	РСЕР, Індо-Тихоокеанські альянси	Кооперація у вузьких секторах

Джерело: складено автором

Відповідно до таблиці 1.2 встановлено, що перший етап еволюції інтеграційних об'єднань характеризується домінуванням формальних структур, для яких була властива поглиблена регламентація економічної співпраці. Європейський Союз став класичним прикладом такого підходу, держави добровільно делегували частину суверенітету наднаціональним органам, що забезпечувало стабільність та передбачуваність розвитку. Це створило модель «глибшої інтеграції», де взаємодія країн виходить за межі торгівлі і охоплює соціальну, митну, валютну та регуляторну політику.

Другий етап пов'язаний із поширенням економічних блоків, орієнтованих переважно на розвиток торгівлі та інвестицій. НАФТА, АСЕАН, МЕРКОСУР – це приклади об'єднань, які не прагнули створювати наднаціональні інститути, але забезпечували дієві механізми лібералізації ринків. На цьому етапі інтеграція стала більш гнучкою й орієнтованою на економічні вигоди, а не на політичну уніфікацію.

Третій етап характеризувався формуванням глобальних організацій типу СОТ, які встановлювали єдині правила гри для всіх держав. Саме тоді виникла

потреба у багатосторонніх переговорах, гармонізації торговельних правил та вирішення спорів у межах спільних інституцій. Це забезпечило формування світового ринку як цілісної системи. Четвертий і п'ятий етапи демонструють зрушення у бік неформальних, інституційно «легких» платформ – БРІКС, G7, АРЕС та ін. [13].

Такі об'єднання не базуються на жорстких угодах, а тому здатні швидше пристосуватись до глобальних змін. Вони формують нову архітектуру світогосподарських зв'язків, засновану не на централізації, а на партнерстві, координації та взаємній вигоді.

Якщо порівняти формальні і неформальні міжнародні об'єднання можна встановити, що сьогодні світ тяжіє до моделей співпраці, які не вимагають від держав передачі частини суверенітету. Формальні об'єднання залишаються впливовими, але вони часто не здатні швидко реагувати на глобальні виклики, оскільки їхня структура передбачає багатоступеневі процедури ухвалення рішень. Неформальні платформи, натомість, дозволяють країнам координувати політику, вести спільні проєкти й виступати єдиним фронтом у міжнародних перемовинах без створення інституційної надбудови.

Особливо важливим є те, що неформальні об'єднання не мають жорстких критеріїв членства. Це дає змогу країнам різного рівня розвитку співпрацювати на рівних умовах. У БРІКС, наприклад, учасники істотно різняться за політичними системами, економічними моделями, ресурсною базою, але це не заважає їм створювати спільні проєкти як Новий банк розвитку. Така модель стає дедалі популярнішою, оскільки забезпечує гнучкість і мінімізує політичні ризики. Об'єднання більше не обмежуються географічними межами та утворюються не лише з економічних мотивів, а й задля зміцнення геополітичних позицій.

Проаналізовано і те, що глобальні ланцюги доданої вартості сприяють формуванню нових форм партнерства. Через відхід від наддержавних структур до гнучких форматів неформальні об'єднання реагують на виклики швидше, ніж традиційні інтеграції. Країни співпрацюють у вузьких секторах – фінансах,

енергетиці, технологіях. Формування нових центрів економічної сили, такі як БРІКС, G20. RСЕР – демонструють зрушення світового господарства у бік багатополарності. [14].

Отже еволюція міжнародних економічних об'єднань засвідчує перехід від класичних, жорстко формалізованих структур до більш гнучких, політично пристосованих форматів співпраці, неформальні платформи стають одним із ключових фігур поточного світового господарства, оскільки забезпечують швидкість реагування, свободу дій та можливість формувати власні механізми впливу на глобальні процеси. Це створює передумови для формування нової архітектури світової економіки, у якій зростає роль держав із динамічним розвитком, що прагнуть посилити свій вплив у системі глобальної взаємозалежності.

1.3. Передумови формування, цілі та інституційні засади діяльності країн БРІКС

Формування об'єднання БРІКС було зумовлене комплексом економічних, геополітичних та соціальних чинників, які поступово збільшили вплив великих країн що розвиваються. У 2000-х роках стало зрозуміло, що традиційні центри глобального впливу не можуть повністю впоратись із контролем міжнародних фінансових процесів, а попит на більш збалансовану та багатополарну модель світового порядку лише зростає. Саме в цих умовах виникла ідея створення нової групи БРІКС, яка об'єднала Бразилію, росію, Індію, Китай, а згодом і ПАР.

З початку 2000-х років світова економіка вступила у фазу багатополарності, яка поступово витісняє класичну модель домінування традиційних центрів сили – США, ЄС та Японії. Паралельно динамічний ріст економік Китаю та Індії, ресурсний потенціал Росії, аграрно-промисловий розвиток Бразилії та регіональна значущість Південної Африки спричинили появу нового типу міжнародного партнерства. У ньому країни не прагнуть

повної інтеграції або передачі суверенітету, але потребують координації дій у ключових сферах – економіці, торгівлі, фінансах, енергетиці, безпеці та технологіях. Саме такі передумови сприяли виникненню БРІКС як альтернативного об'єднання, здатного представляти інтереси країн з різними траєкторіями розвитку, але з подібними стратегічними пріоритетами [15].

З часом БРІКС сформував власні інституційні засади, фінансові засоби та політичні механізми, які суттєво відрізняються від класичних інтеграційних моделей. Це дозволило групі посилити свій вплив на світове господарство та сформувати репутацію одного з нових центрів глобальної сили.

У контексті глобальної економічної нестабільності, що об'єднуються та інтегруються у економічні блоки, проявляють тенденції до ущільнення власних економічних систем. Саме це вимагає посилення контролю на міждержавному рівні. Початково акронім «БРІК» був створений відомим економістом Джимом О'Ніллом, провідного економіста банку «The Goldman Sachs Group Inc.», а не самими державами. О'Нілл виділив глобальне економічне значення обох країн та співмірність їх економік і те як вони виходять із кризи краще ніж розвинені країни світу [16].

Початкове об'єднання країн БРІКС не мало на мені базуватись на економічній схожості, а саме на геополітичних та стратегічних розрахунках в рамках країн, що розвиваються, тому деякі дослідники запропонували розподіл країн учасниць на дві основні групи, які вказано у табл. 1.3.

До першої групи входять Індія та Китай, що характеризуються аграрною та індустріальною економіками, з високим рівнем державного контролю та регулювання. Ці країни спрямовані на експорт на основі абсолютних переваг, мають фіксований курс та стратегії внутрішньої індустріалізації.

Таблиця 1.3 – Типологія країн БРІКС

Перша група (Індія, Китай)	Друга група (Бразилія, росія, ПАР)
Аграрноорієнтовані та індустріальні економіки, що характеризуються відносною закритістю, високим рівнем контролю з боку держави та значною урегульованістю ринків капіталу	Економіки з орієнтацією на природні ресурси, які відкриті для зовнішньої торгівлі та фінансових потоків, характеризуються присутністю як державного, так і приватного секторів
Розвивають стратегії, які засновані на внутрішній індустріалізації, тобто виробництві та послугах, орієнтованій на експорт, що спирається на абсолютні переваги країн	Схиляються до експортних стратегій, що виходять з порівняльних переваг
Валютний курс не відчув на собі інфляційного тиску впродовж кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID19	Під час кризи 2008-2011 рр. та пандемії COVID19, зафіксували циклічні зміни обмінного курсу, що обумовлено високою інфляцією
Сповідують режим фіксованого обмінного курсу (КНР в більш жорсткій формі, ніж Індія)	Сповідують більш гнучкий обмінний курс
Не користувались позиками МВФ	Брали позики МВФ з метою реалізації структурної перебудови

Джерело: складено автором на основі [17]

Друга група, до якої входять Бразилія, росія та ПАР, має економіки, які засновані на природних ресурсах та відкриті до зовнішньої торгівлі і фінансових потоків, мають більш гнучкий обмінний курс та надають перевагу експортним стратегіям розвитку.

Незважаючи на усі розбіжності, країни БРІКС мають багато спільного, а саме ідеї підвищення економічного розвитку на рівні світового господарства, участь у процесах кооперації та глобалізації, розширення ринків збуту та здобуття нових країн-партнерів. Саме тому консолідація зусиль п'яти економік світу, що найбільш швидко розвиваються, може позитивно впливати і на подоланні наслідків світової фінансової кризи, включаючи активізацію зростання інших країн, що розвиваються [18].

Формування БРІКС було зумовлене кількома ключовими передумовами:

- Насамперед, трансформацією глобальної економіки та зміщенням центру світового розвитку у напрямку країн, що розвиваються. Згідно із статтею О. Стюнкеля, початок ХХІ століття став періодом коли країни Глобального

Півдня почали відігравати дедалі помітнішу роль у міжнародних фінансово-економічних процесах [19].

- Наступна передумова, це накопичення значних золотовалютних резервів, зростання внутрішніх ринків та зміцнення конкурентоспроможності національних економік Бразилії, росії, Індії та Китаю [20].
- Заключною є незадоволення існуючою архітектурою глобального управління, передусім домінуванням США, ЄС та інституцій МВФ та Світового банку [21].

Гнучкість інституційної моделі дозволяє країнам-учасникам уникати передачі суверенітету, зберігаючи при цьому результативну координацію спільних дій. Згідно з оцінками дослідників А. Купера та Ф. Алі Фарука, БРІКС представляє «новий тип міждержавної коаліції» - без бюрократичного апарату, але з високим рівнем політичної координації [22].

Основні цілі, які поставила група можна розділити на: економічні, фінансові, політичні та соціально-технічні. До економічних цілей належить диверсифікація фінансових потоків, реформування міжнародної валютно-фінансової системи, нарощення внутрішньогрупової торгівлі та інвестицій[23]. У фінансових цілях одним із ключових напрямів стало створення Нового банку розвитку, тобто інституції, що має на меті фінансування інфраструктурних та технологічних проєктів у країнах-учасниках, та, безпосередньо, країнах, що розвиваються [24]. Політичними цілями БРІКС є саме підвищення ролі країн Глобального Півдня у світовому врядуванні, зменшення однополярності та формування більш справедливої системи прийняття рішень у міжнародних організаціях. Розвиток співробітництва у галузях освіти, енергетики, науки, цифрових технологій та охорони здоров'я є основними соціально-технологічними цілями діяльності групи [25].

Отже, формування БРІКС стало результатом одночасної дії глобальних і внутрішніх чинників, а саме посилення ролі країн, що розвиваються, необхідності реформування міжнародної фінансової системи та прагнення держав Глобального Півдня до більшої геоекономічної суб'єктивності. Сьогодні

БРІКС виступає вагомою платформою, що забезпечує економічну координацію, підтримку розвитку та впливає на формування нового багатопольярного світового порядку.

Висновки до 1 розділу

Було розглянуто, які саме зміни відбуваються під впливом глобалізації та чому вивчення цих процесів потребує різних підходів. Світове господарство сьогодні працює як складна система, у якій країни, компанії та міжнародні організації взаємодіють на різних рівнях. Саме це спровокувало появу нових форм міжнародної співпраці, що вже не завжди вписується у традиційні рамки.

Еволюція міжнародних економічних об'єднань показує перехід від жорстких формальних союзів із чіткими правилами до більш вільних, гнучких, неформальних платформ. Раніше інтеграційні об'єднання будувались на спільних ринках, митних союзах і наддержавних органах, а сьогодні все більшого значення набувають мережеві формати, орієнтовані на діалог. Це робить їх більш пристосованих до викликів сьогодення. Неформальні платформи створюють передумови, для формування нової моделі світової економіки, де зростає роль країн, які розділяють амбіції до швидшого економічного розвитку.

БРІКС можна охарактеризувати як групу, яка включає в себе максимально різні держави із різних континентів, з різним політичним устроєм та темпами розвитку, але у них є одна спільна мета – підвищення позицій на міжнародній арені.

Загалом розділ демонструє, що нові неформальні об'єднання, які сьогодні представлені у світі та до яких належить БРІКС – є логічним результатом змін у глобальній економіці та зростання ролі країн, що розвиваються. Саме вони формують альтернативні підходи до співпраці та доповнюють існуючу систему міжнародних інституцій.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МІСЦЯ І РОЛІ КРАЇН БРІКС У СУЧАСНІЙ ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

2.1. Політичний та економічний потенціал країн БРІКС у системі міжнародних відносин

У процесі глобальної трансформації світогосподарських процесів група БРІКС привертає дедалі більшу увагу дослідників, урядів і міжнародних інституцій. Це пов'язано зі зміщенням акцентів у міжнародній системі від монополярної моделі до формату багатопolarity, де ключові позиції займають не лише традиційні «центри сили», а й країни з динамічним розвитком, значним природно-ресурсним потенціалом і швидкозростаючими внутрішніми ринками.

Слід зауважити, що саме ці характеристики об'єднують Бразилію, росію, Індію, Китай та Південну Африку, як держави, які, незважаючи на різні політичні системи та моделі розвитку, сформували унікальне партнерство в цілому, здатне впливати на глобальні економічні й політичні процеси.

Політичний потенціал країн БРІКС значною мірою визначається їх здатністю впливати на міжнародний порядок денний, формувати альтернативні підходи до врегулювання глобальних викликів і виступати координаторами інтересів країн Глобального Півдня. Усі п'ять держав є регіональними лідерами: Китай – у східній Азії, Індія у Південній Азії, Бразилія – Латинська Америка, росія у Євразії, Південна Африка – на континенті Африка. Це робить їхню взаємодію надзвичайно важливою не лише з економічної точки зору, а й у формуванні політичного балансу сил.

Проаналізовано, що для більшості країн світу БРІКС є прикладом партнерства держав, що поєднує інтерес до розвитку, прагнення до самостійності й бажання зменшити залежність від західних фінансових і політичних інститутів.

Об'єднання БРІКС являє собою одну з найвпливовіших груп держав, що розвиваються, із значним економічним, демографічним і ресурсним потенціалом. Країни-учасниці займають вагоме місце у світовій економіці, формуючи альтернативний центр економічної сили поряд із країнами «Великої сімки».

Це група найбільших за площею та населенням країн світу, що розвиваються, що якої входять: Бразилія, росія, Індія, Китай, Південно-Африканська Республіка (рис. 2.1).

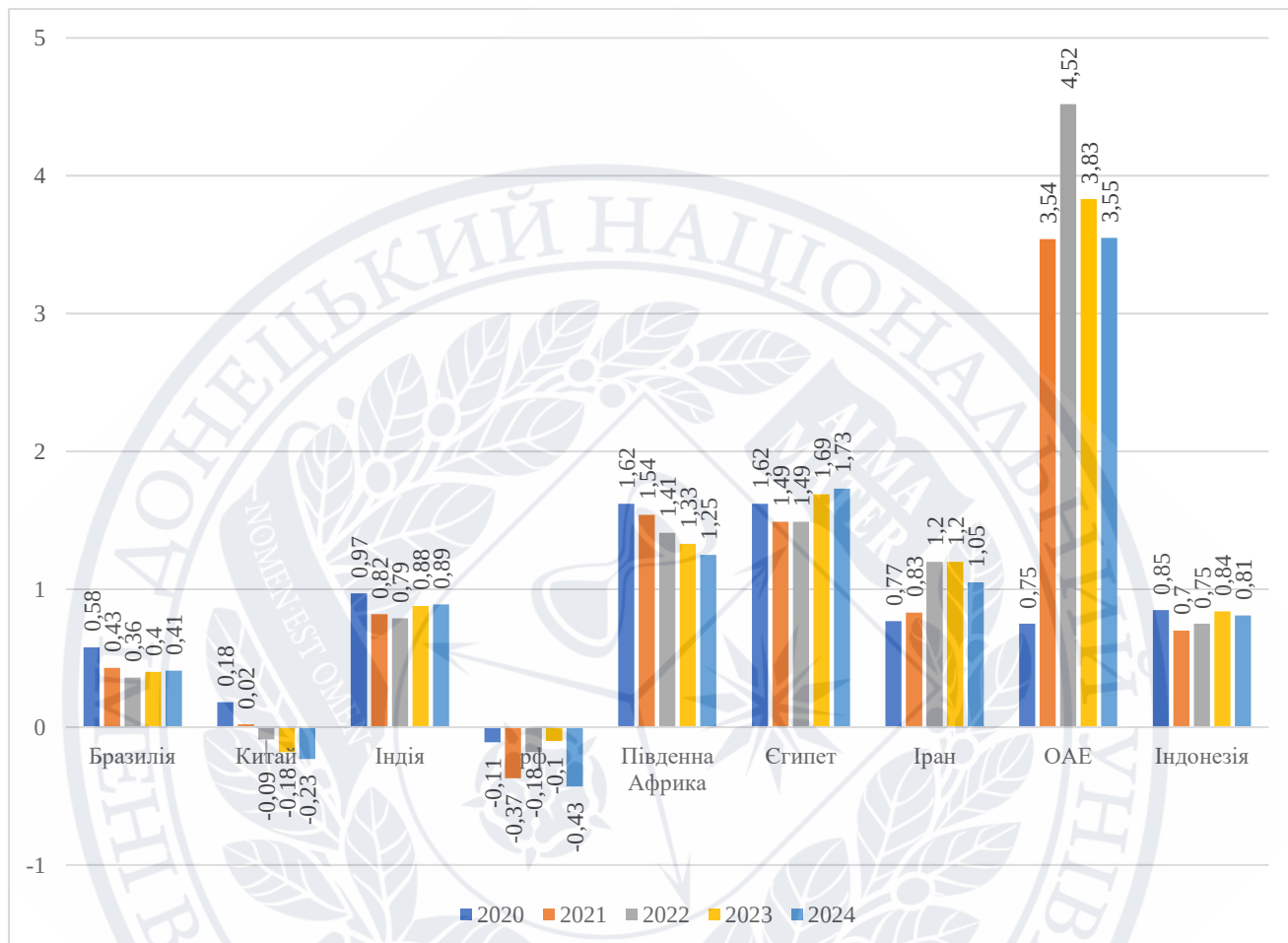

Рисунок 2.1 – Загальні темпи приросту населення в країнах БРІКС (у %)

Джерело: складено автором на основі [26]

У 2024 році до об'єднання приєдналося ще 4 країни: Єгипет, Іран, ОАЄ та Ефіопія, а на початку 2025 року – Індонезія. Туреччина, Саудівська Аравія та Азербайджан лише подали заявки, які очікують на розгляд.

Серед дев'яти членів групи БРІКС найбільше населення в Індії (1 млрд 428,6 млн) та Китаю (1 млрд 410,7 млн). У Бразилії проживає 216,4 млн осіб, у росії – 143,8 млн, в Ефіопії – 126,5 млн, в Єгипті – 112,7 млн, в Ірані – 89,2 млн,

у Південній Африці – 60,4 млн. Найменше населення в ОАЕ – 9,5 млн. У Саудівської Аравії, що у процесі приєднання, 36,9 млн населення.

Таким чином, загалом у країнах БРІКС проживає 3 млрд 634,7 млн осіб, або 45,3% населення світу. У Туреччині та Азербайджані, які подали заявки, живе ще 85,3 млн та 10,1 млн осіб відповідно [27].

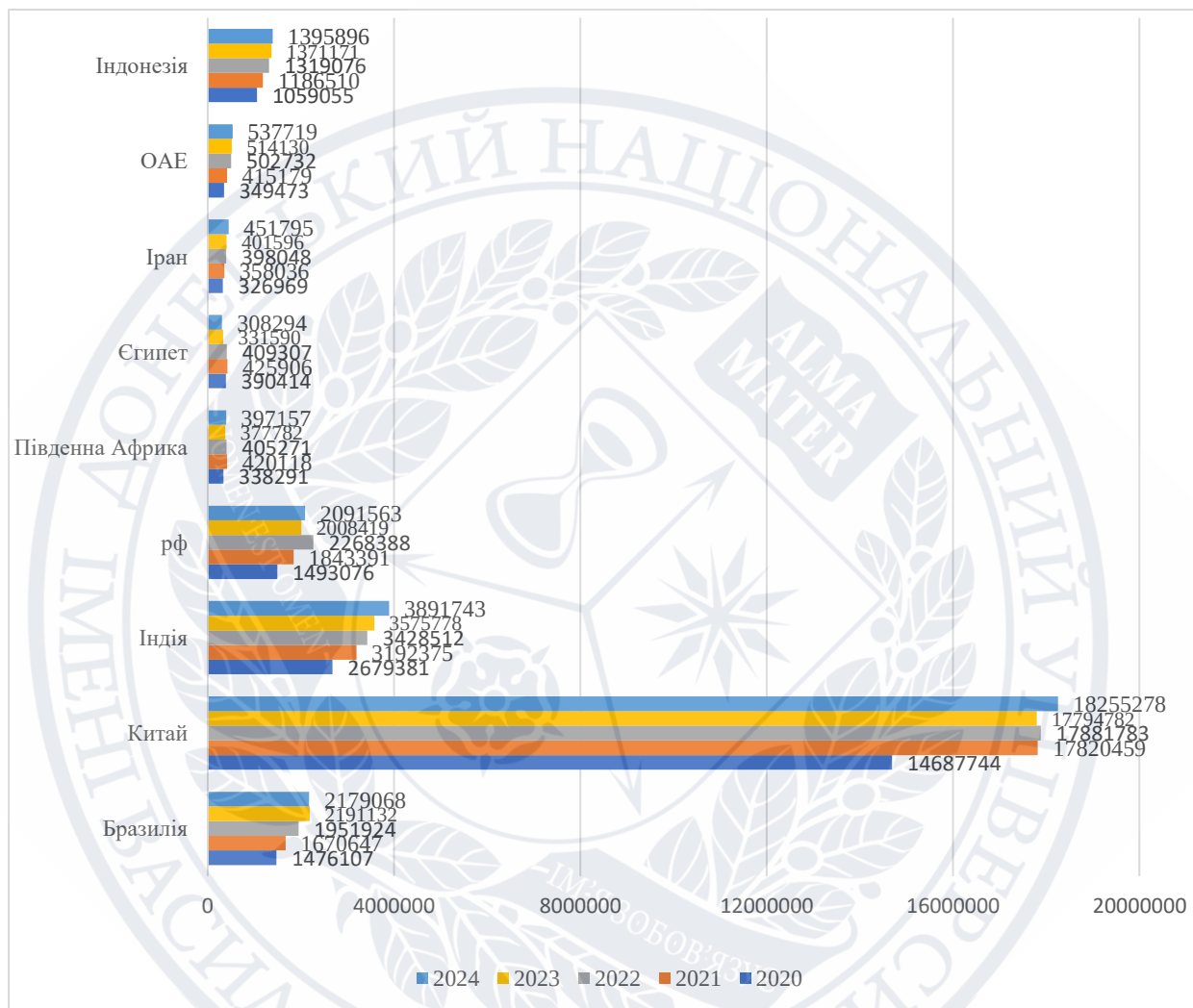

Рисунок 2.2 – Загальний ВВП країн БРІКС (дол. США)

Джерело: складено автором на основі [28]

Китай, який має найбільшу частку у ВВП БРІКС, грає домінуючу роль в об'єднанні. Також до списку найбільш потужних економік входять Індія, Бразилія та РФ.

На другому місці знаходиться Індія, її ВВП у 2024 році склав приблизно 3,9 мільйона доларів США. За останні 5 років країна показує стабільне зростання,

що свідчить про зміцнення позиції на глобальній арені. Зростання, але помірне також демонструє Бразилія. У 2024 році ВВП склав 2,1 мільйон,

За прогнозами аналітиків, на БРІКС, до складу якого входять 9 країн, у 2025-му буде припадати приблизно 27% світового валового внутрішнього продукту, у той час як на країни G7 припадає 45%. [29].

БРІКС станом на зараз контролює приблизно 25% світових запасів нафти та 29% її видобутку (рис. 2.3). Така розбіжність тому, що певні країни із величезними окладами, як, наприклад, Венесуела, яка є світовим лідером не добуває «чорне золото» відповідно до обсягів своїх запасів.

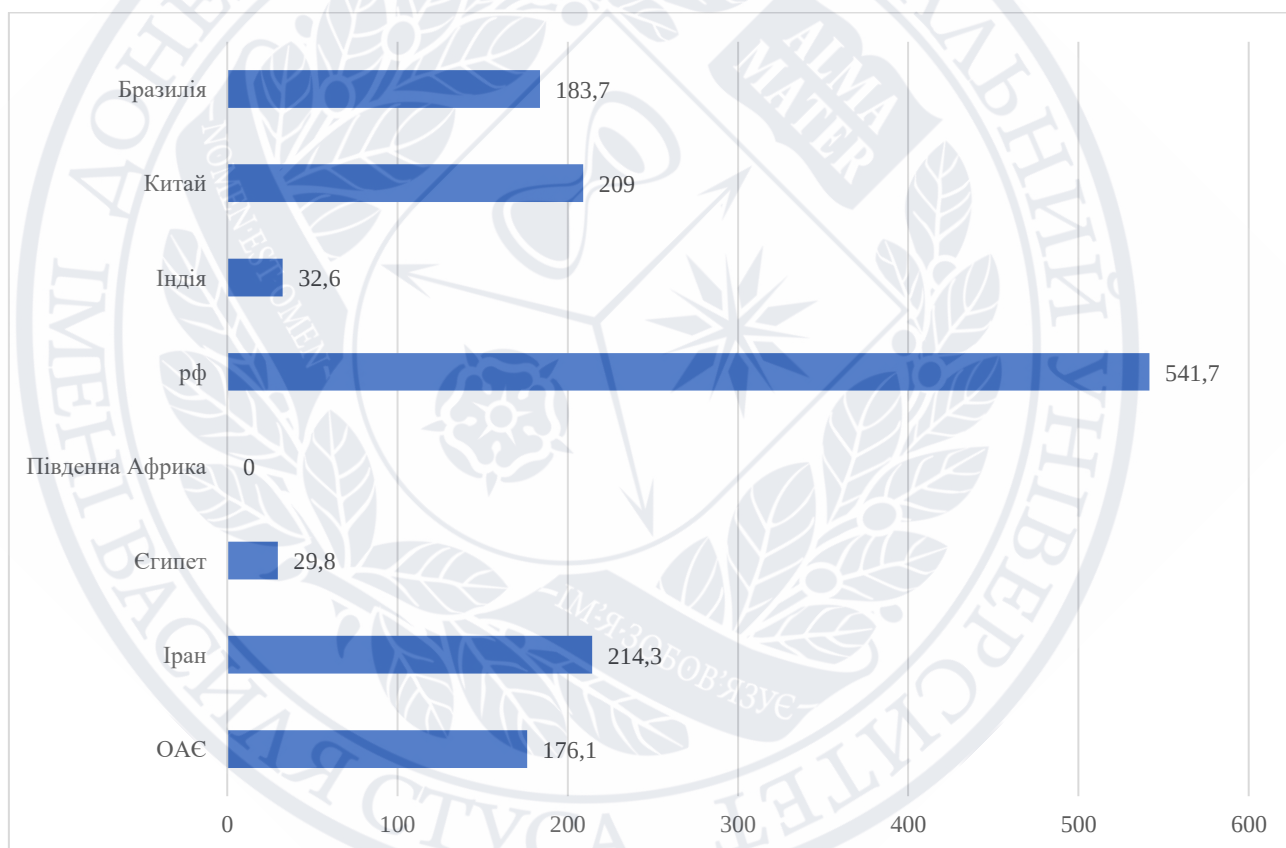

Рисунок 2.3 – Видобуток нафти країн БРІКС за 2024 р., млн тонн.

Джерело: складено автором на основі [27]

Нафту добувають у росії (541,7 млн тонн), Ірані (214,3 млн тонн), Китаї (209 млн тонн), Бразилії (183,7 млн тонн), ОАЕ (176,1 млн тонн), Індії (32,6 млн тонн) та Єгипті (29,8 млн тонн).

Країни БРІКС зараз становлять близько 30% всіх орних земель світу. Вони спільно виробляють близько 40% зернових культур, 50% риби, 50% молочної продукції в усьому світі.

Країни п'ятірки на кінець 2023 року виробляли 1,17 млрд тонн зернових на рік (42% світового виробництва), а споживали 1,1 млрд тонн (40%). Також зазначається, що на країни групи припадає 348 млн тонн збору пшениці на рік (44% світового виробництва), споживання 323 млн тонн (41%). Виробництво кукурудзи сягає 482 млн тонн (39% світового виробництва), споживання – 442 млн тонн (37%) [30]. Немало важливим є інвестиційний клімат країн-учасниць групи БРІКС (рис 2.4).

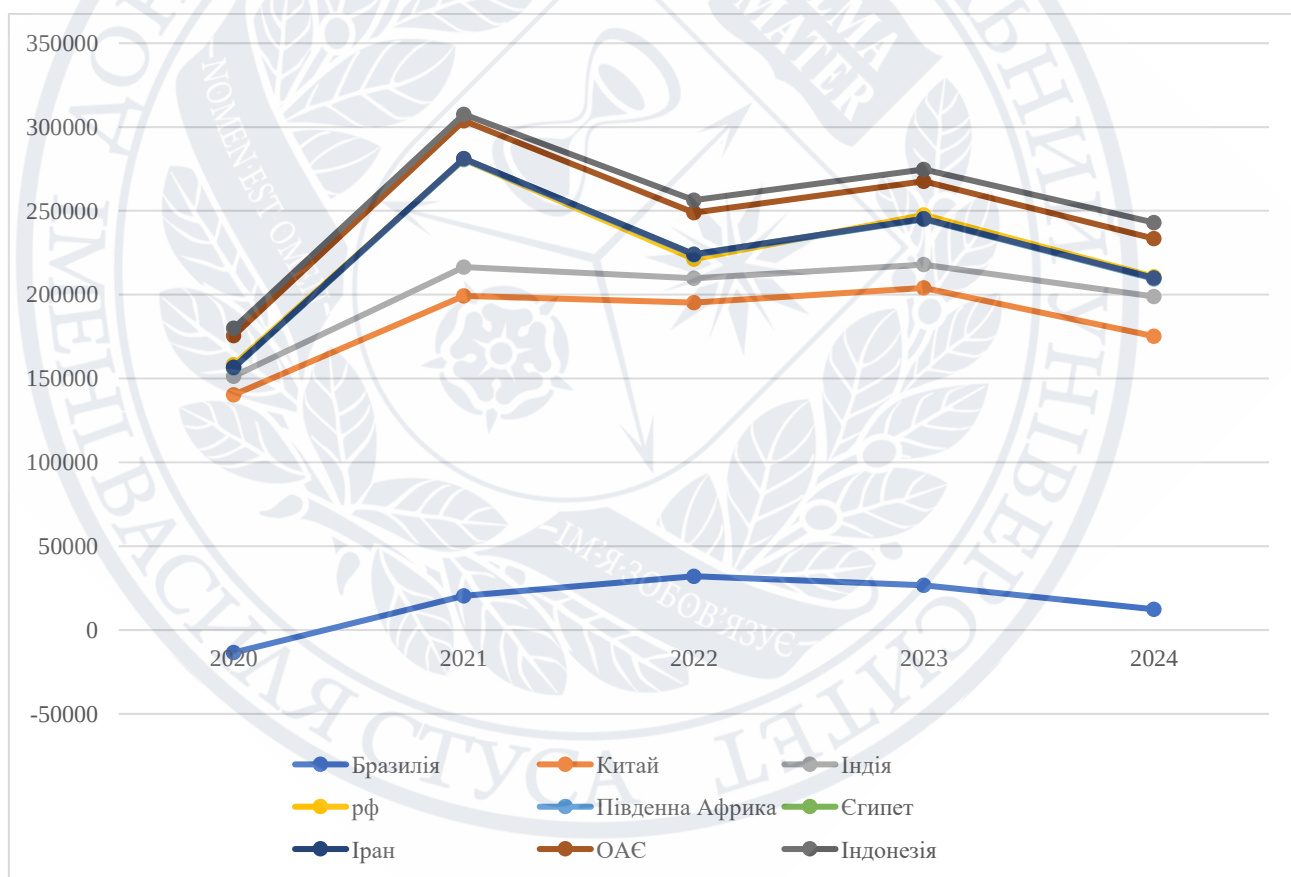

Рисунок 2.4- Щорічні обсяги прямих іноземних інвестицій 2020-2024 рр.
(дол. США)

Джерело: складено автором на основі [31]

На рис. 2.4 наочно видно, що після пандемічного спаду 2020 року спостерігалось різке зростання притоку капіталу у 2021 р., коли більшість

економік відновилися та активізували інфраструктурні й виробничі проекти. Найбільші обсяги інвестицій спостерігалися в Китаї, Індії та Бразилії, які приваблюють інвесторів масштабом внутрішнього ринку, розвиненими виробничими ланцюгами та технологічним потенціалом.

У 2022-2023 рр. потоки стабілізувалися, проте у 2024 р. помітне незначне зниження, зумовлене глобальним уповільненням економіки, посиленням монетарної політики та геополітичними ризиками.

Країни ОАЕ, Індонезія та Єгипет демонструють стабільне зростання інвестиційної активності завдяки реформам і відкриттю нових секторів для приватного капіталу, а Південна Африка та Іран залишаються перспективними. Попри коливання показника, об'єднання БРІКС залишається одним із найпривабливіших напрямів інвестицій у світі.

Політична взаємодія країн групи ґрунтується на підтримці принципів багатополярності, поваги до суверенітету та невтручання у внутрішні справи держав. Ці принципи формують платформу для діалогу, яка суттєво відрізняється від логіки класичних інтеграційних блоків. Саме на цьому базується здатність БРІКС координувати позиції ключових міжнародних питань, включно з реформуванням МВФ і СОТ, розвитком глобальної інфраструктури, питаннями міжнародної безпеки, змінами клімату й продовольчою стабільністю.

Політична вага БРІКС не є наслідком формальної інституціоналізації, а впливає з об'єктивних зрушень у світовій економіці та змін у геополітичному балансі сил. У цьому контексті важливою характеристикою політичного потенціалу є його асиметричність, що проявляється у різному масштабі впливу кожної країни.

Отже, політичний та економічний потенціал країн БРІКС у системі міжнародних відносин засвідчує здатність цього об'єднання формувати нові акценти глобального розвитку та впливати на структуру світової економіки. Потужні демографічні ресурси, значні внутрішні ринки, різноманітні економічні моделі та регіональне лідерство кожної з країн створюють синергетичний ефект, який дозволяє групі впливати на ключові сфери світогосподарських процесів –

від енергетики та торгівлі до фінансів та нових винаходів. БРІКС поступово трансформується з платформи для діалогу у вагомий механізм глобальної координації, здатний пропонувати альтернативні формати взаємодії та відстоювати інтереси Глобального Півдня у міжнародних інституціях. Відсутність наддержавних механізмів та гнучкість політичної взаємодії роблять БРІКС особливо підлаштованим до глобальних викликів, що посилює значення групи у світовій системі.

2.2. Оцінка макроекономічних показників та структурних характеристик економік країн БРІКС

Країни БРІКС виступають одним із ключових полюсів економічного зростання, що визначають структурні тенденції глобального розвитку у світовій економіці. Їх економіки суттєво відрізняються за структурою, ресурсами, рівнем технологічної модернізації, моделями ринкових реформ та соціально-демографічними характеристиками, що робить групу надзвичайно різномірною, але водночас – унікально синергетичною.

Макроекономічна потужність БРІКС ґрунтується на кількох ключових факторах, серед яких – загальний внесок у світовий ВВП, значний розмір внутрішніх ринків, динаміка промислового зростання, стан зовнішньоторговельних балансів та здатність економік до модернізації.

Станом на 2024 рік частка БРІКС у світовому ВВП перевищила 31,9%, що свідчить про поступове зміцнення позицій блоку на глобальній арені (табл. 2.1).

Таблиця 2.1- Частка країн БРІКС у світовому валовому внутрішньому продукті у 2024 р. (%)

Країна	Частка у світовому ВВП, % (2024)
Китай	18.6
Індія	7.5
Бразилія	2.3
росія	2.9
Південна Африка	0.6
Разом BRICS	31.9

Джерело: побудовано автором на основі джерел [32].

БРІКС діє як міждержавний форум координації економічних політик без наднаціональних структур, подібних до ЄС. Його діяльність спрямована на зміцнення економічної незалежності та створення альтернативних фінансових інституцій, зокрема Нового банку розвитку. Зростання впливу БРІКС особливо відчутне в умовах глобальної нестабільності, коли країни, що розвиваються, демонструють вищі темпи економічного зростання порівняно з розвиненими державами [33].

Досліджено, що протягом останніх двох десятиліть країни групи демонструють стабільне підвищення своєї частки у глобальній економіці, що супроводжується активною участю у міжнародній торгівлі, зростанням інвестиційної активності та розвитком фінансових засобів. Ці тенденції стали можливими завдяки внутрішньоекономічним реформам, модернізації виробничих потужностей та диверсифікації економічних моделей, що дозволяє групі підлаштуватися до світової кон'юнктури.

Для глибшого розуміння економічного потенціалу БРІКС доцільно проаналізувати основні макроекономічні показники кожної з країн – рівень ВВП, темпи економічного зростання, промислову структуру, експортно-імпортні потоки та інвестиційну динаміку.

На частку країн, що входять до БРІК, припадає 26% території Землі, 42% населення планети (2,83 млрд осіб) і 14,6% світового ВВП. Бразилія, росія, Індія та Китай виробляють близько 40 % пшениці (понад 260 млн т), 50 % свинини (понад 50 млн т), понад 30 % м'яса птиці (понад 30 млн т), 30 % яловичини (близько 20 млн т) від загальносвітового показника. У країнах БРІК зосереджено 32% (0,5 млрд га) загальносвітових орних земель. Бразилія, росія, Індія та Китай мають значний інтеграційний потенціал, реалізація якого дозволить більш дієво впливати на глобальні процеси [34].

Прогнозується, що темпи зростання країн БРІКС, вищі за загальносвітові (4,5% порівняно з 2,5% найближчими роками), призведуть до подальшого збільшення частки групи. До 2030 року вони перевищать сукупну частку навіть країн Європи, досягнувши 37% світової економіки. На частку країн БРІКС припадає 19% у світовому експорті товарів, 16% у світовому імпорті товарів (рис. 2.5), 19% вхідних та майже стільки ж вихідних прямих інвестицій [34]. Відповідна грошово-кредитна політика, спрямована на зниження державного боргу та збільшення міжнародних резервів, сприяє забезпеченню макроекономічної стабільності [35].

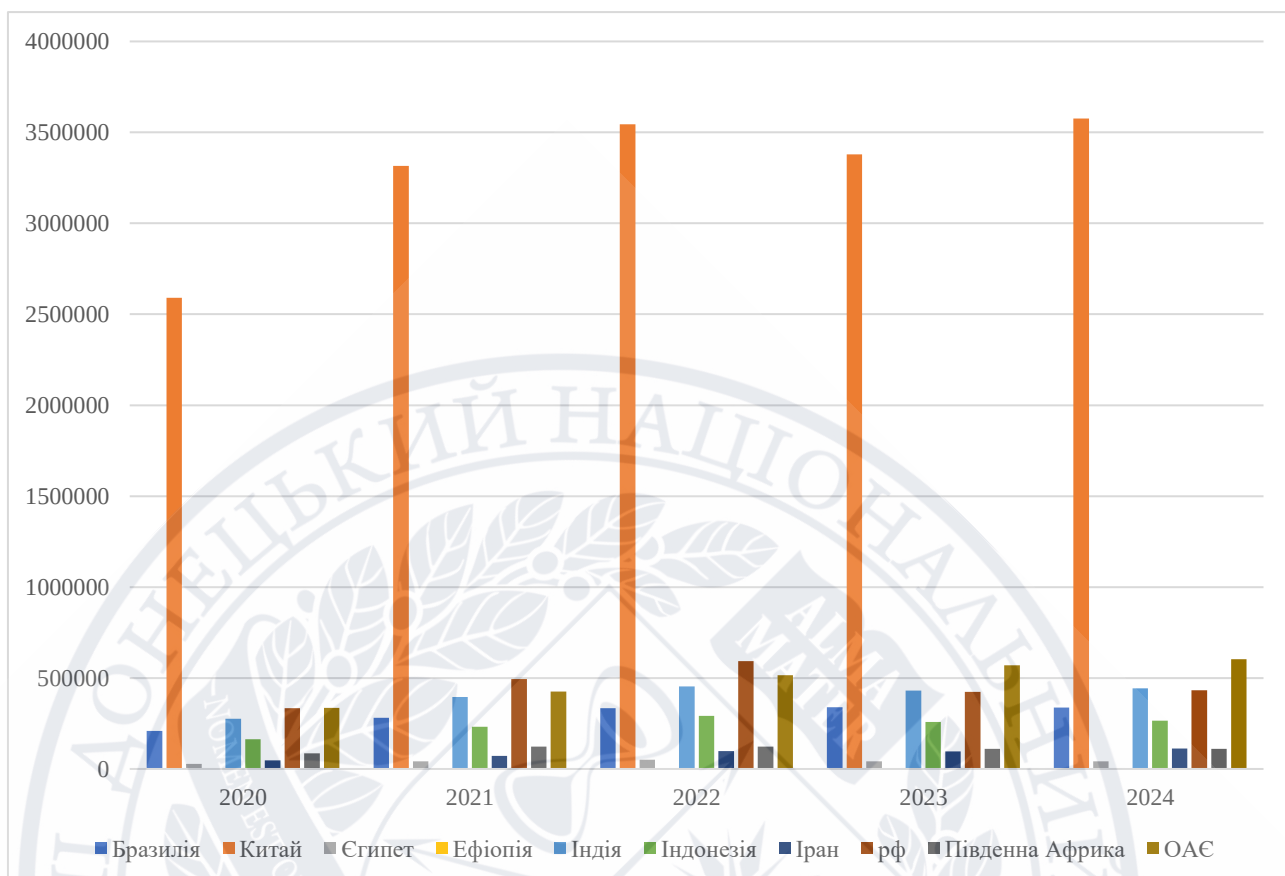

Рисунок 2.5- Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр.
(дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [36].

У 2020-2024 роках країни БРІКС показали стійке зростання обсягів експорту. Після короткого спаду у 2020 році, спричиненого пандемією коронавірусу, у 2021-2022 роках відбулося відновлення світової торгівлі. Країни групи швидко пристосувалися до нових умов завдяки змінам у виробництві, розвитку внутрішніх ринків та зміцненню торговельних зв'язків в межах групи та за її межами також.

Китай залишається беззаперечним лідером експорту серед усіх країн БРІКС, забезпечуючи більше половини усіх зовнішньоторговельних поставок групи. Лідерство здобуто через потужний промисловий потенціал, постійний розвиток високотехнологічного виробництва та активною підтримкою експортерів. Індія, Бразилія та ОАЕ також демонструють стабільне зростання

експорту. Там переважає постачання сировини, енергоресурсів, машин і послуг у країни Азії, Африки та Європи.

Єгипет, Іран, Індонезія, Ефіопія та Південна Африка поки мають менші обсяги експорту порівняно із іншими країнами, але для них характерне поступове збільшення ролі в регіональній торгівлі. Вони активно інвестують у модернізацію портів, транспортної інфраструктури та розвиток промисловості, щоб залучати більше торговельних партнерів.

У 2023-2024 роках темпи зростання сповільнилися через світові економічні ризики, коливання цін на енергоносії та скорочення попиту в розвинених країнах. Проте БРІКС продовжує залишатися важливою рушійною силою глобальної торгівлі, зміцнюючи власну економічну незалежність і формуючи альтернативні ланцюги постачання.

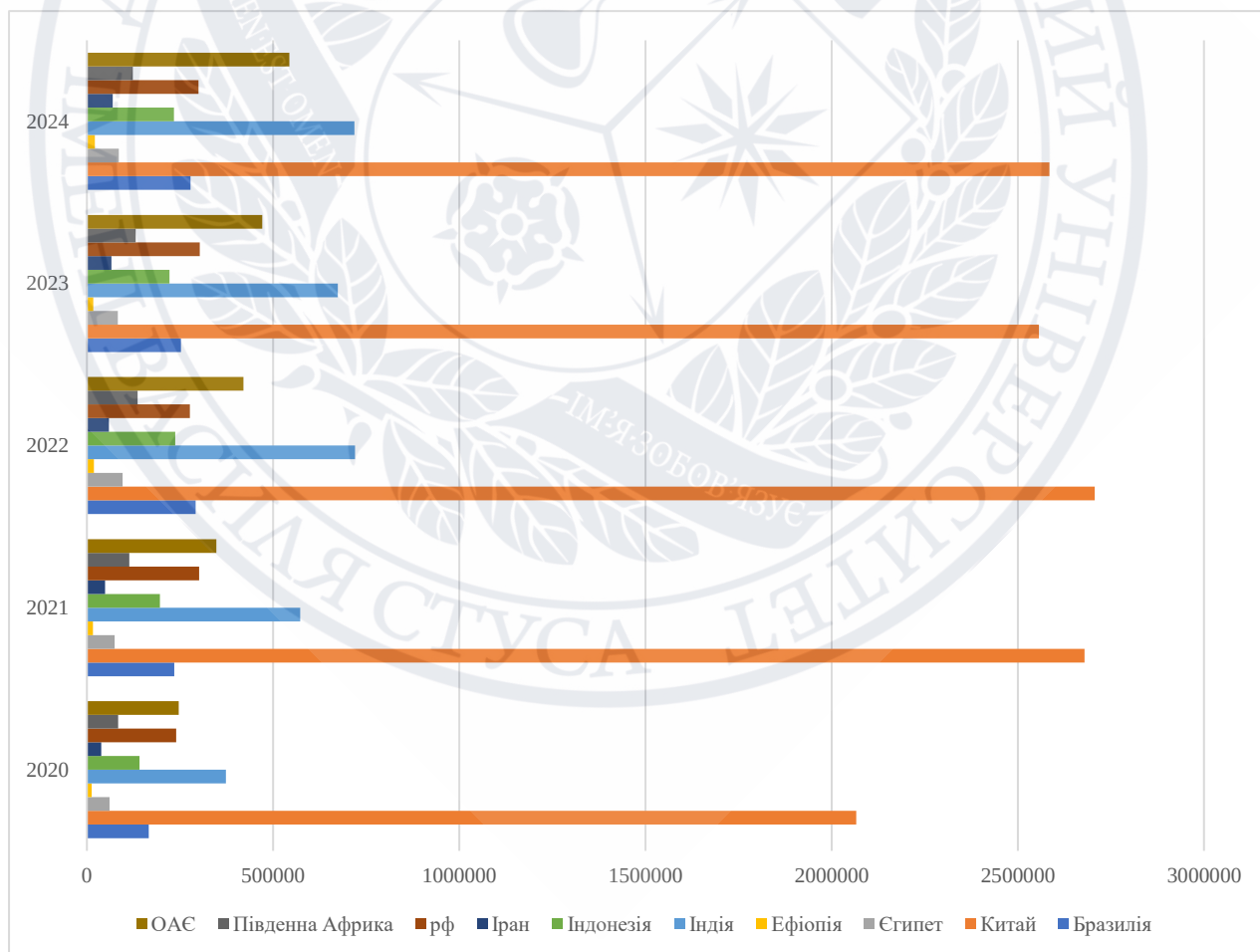

Рисунок 2.6- Загальний обсяг імпорту країн БРІКС 2020-2024 рр.
(дол. США)

Джерело: побудовано автором на основі [36].

По обсягам імпорту також лідирує Китай, а основним продуктом імпорту стали корисні копалини, зокрема коксівне вугілля. Імпорт коксівного вугілля Китаєм за підсумками 2024 року зріс на 19,7% у порівнянні з 2023 роком – до 121,7 млн тонн. Поставки сягнули історичного максимуму. У грудні імпортні поставки коксівного вугілля до країни знизились на 12,9% порівняно з попереднім місяцем – до 10,7 млн тонн. Вартість імпорту за рік зросла на 7%- до \$18,5 млрд. Ключовими постачальниками сировини у 2024 році стали Монголія та РФ – 53,9 млн тонн, та 30,2 млн тонн відповідно. В грудні Монголія спрямувала до Китаю 4,2 млн тонн коксівного вугілля [37].

За актуальними оцінками, група БРІКС у 2024 році забезпечила близько 40 % світового ВВП. При розгляді розширеного складу BRICS+ оцінки сягають до 44 % світового ВВП. Ці дані свідчать про поступове зміщення центрів глобальної економічної потужності у бік країн, що розвиваються, і ставлять під сумнів довгочасну домінантність традиційних «західних» економічних блоків.

Через такі швидкі темпи розвитку, буде доцільно порівняти БРІКС із ще одним гігантом на світовій арені – G7. Група семи – це міжнародне об'єднання розвинених країн світу, до складу якого входять Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція та Японія. Разом ці країни можуть впливати на політику в офіційних світових інститутах. Наприклад, майже 50% голосів у Світовому банку і Міжнародному валютному фонді належить саме цим країнам-лідерам. Вони мають і величезний вплив у Світовій організації торгівлі й Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Слід зауважити, що саме через ці формальні міжнародні інститути реалізуються рішення «Великої сімки» [38].

За обсягом валового внутрішнього продукту (ВВП), G7 утримує лідируючі позиції, завдяки високому рівню промислового розвитку, інноваційній активності та стабільним фінансовим системам (рис. 2.7). Наприклад, економіки США та Японії відзначаються високим рівнем технологічної інтеграції та продуктивності праці, що забезпечує їм стійкий економічний зріст навіть у періоди глобальної нестабільності.

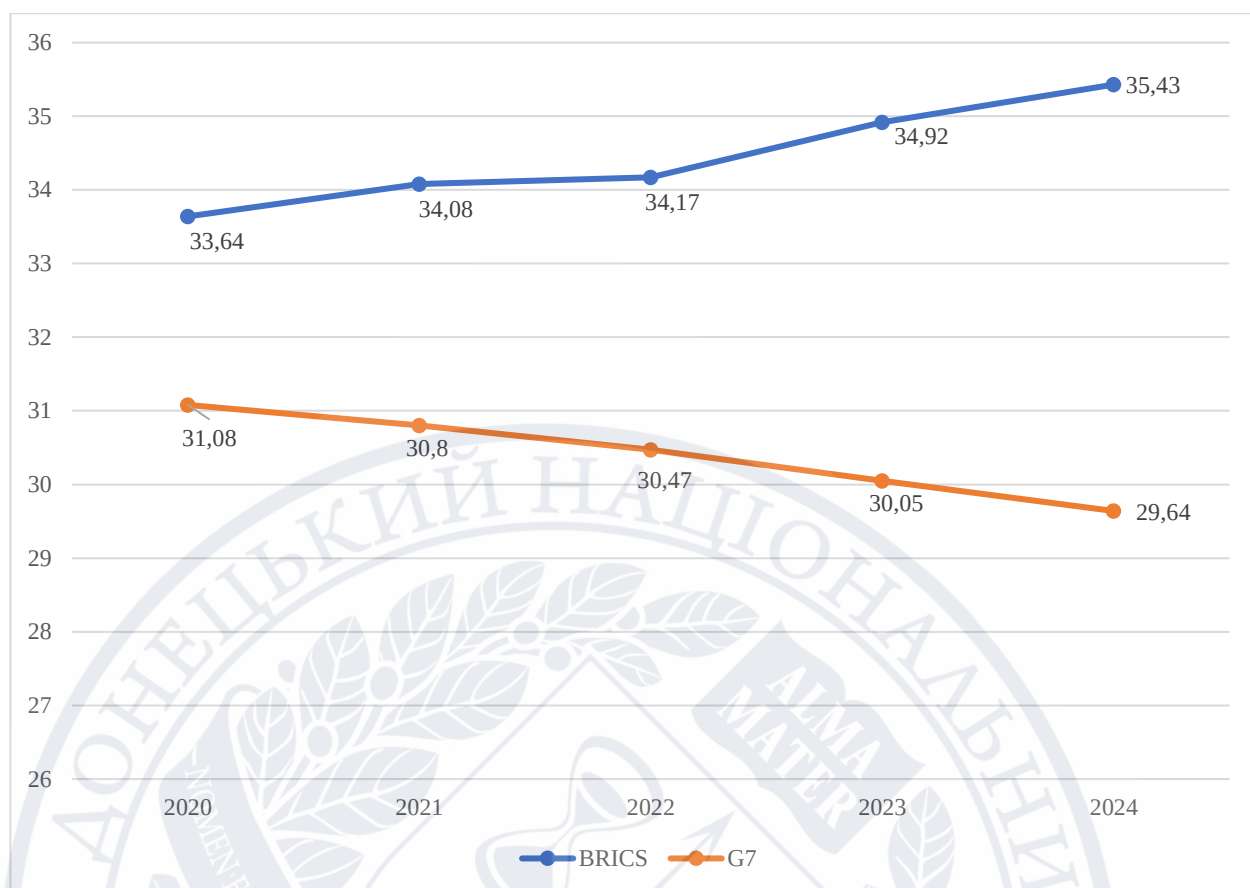

Рисунок 2.7- Частка країн БРІКС та G7 у загальному світовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) за паритетом купівельної спроможності (у %)

Джерело: побудовано автором на основі [39]

У свою чергу, країни БРІКС демонструють високі темпи економічного зростання, обумовлені насамперед демографічним потенціалом, наявністю природних ресурсів та розвитком промислового та сільськогосподарського секторів. Китай та Індія виступають локомотивами економічного росту регіону, а РФ та Бразилія відіграють провідну роль у постачанні енергетичних та сировинних ресурсів на світові ринки.

За останні роки, експортна динаміка країн G7 є стабільнішою, тоді як у БРІКС спостерігаються суттєві коливання, пов'язані зі змінами у світових цінах на енергоносії та продовольство (рис. 2.8).

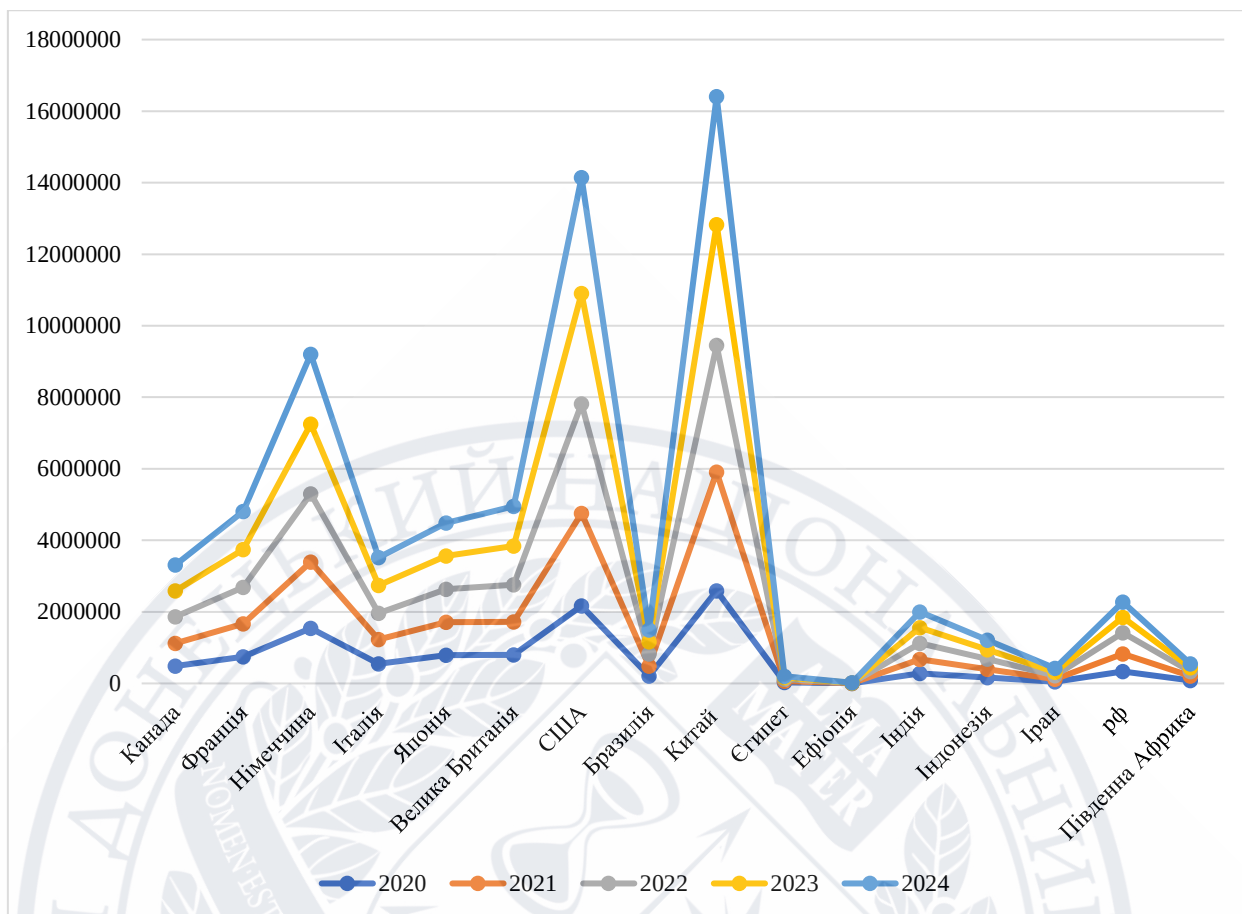

Рисунок 2.8- Порівняння зміни обсягу експорту товарів та послуг країн G7 та БРІКС з 2020-2024 рік, дол. США

Джерело: побудовано автором на основі [40], [41]

Порівняно із експортом країн БРІКС, учасники Групи Семи мають майже однакові показники експорту, за рахунок того, що усі країни економічно розвинені та займають провідні ролі у світовій економіці (рис. 2.8). В той час як у БРІКС спостерігаються значні коливання через те, що до складу цієї групи входять країни з різним рівнем розвитку, різною чисельністю населення, тощо. Країни G7 спеціалізуються на високотехнологічних товарах, послугах та інтелектуальному продукті, що формує додану вартість та забезпечує позитивне сальдо зовнішньої торгівлі у багатьох випадках. БРІКС, у більшості своїй, є експортером сировини та напівфабрикатів, що підвищує їхню залежність від кон'юнктури світового ринку та коливань цін на енергоресурси і сільгосппродукцію.

Така ж ситуація і з імпортом, на рис. 2.9 видно, що динаміка щорічного обсягу імпорту товарів та послуг країн G7 майже відтворює динаміку експорту, тим самим підтверджуючи відмінність країн учасниць БРІКС та гармонійне поєднання показників країн, що входять до G7.

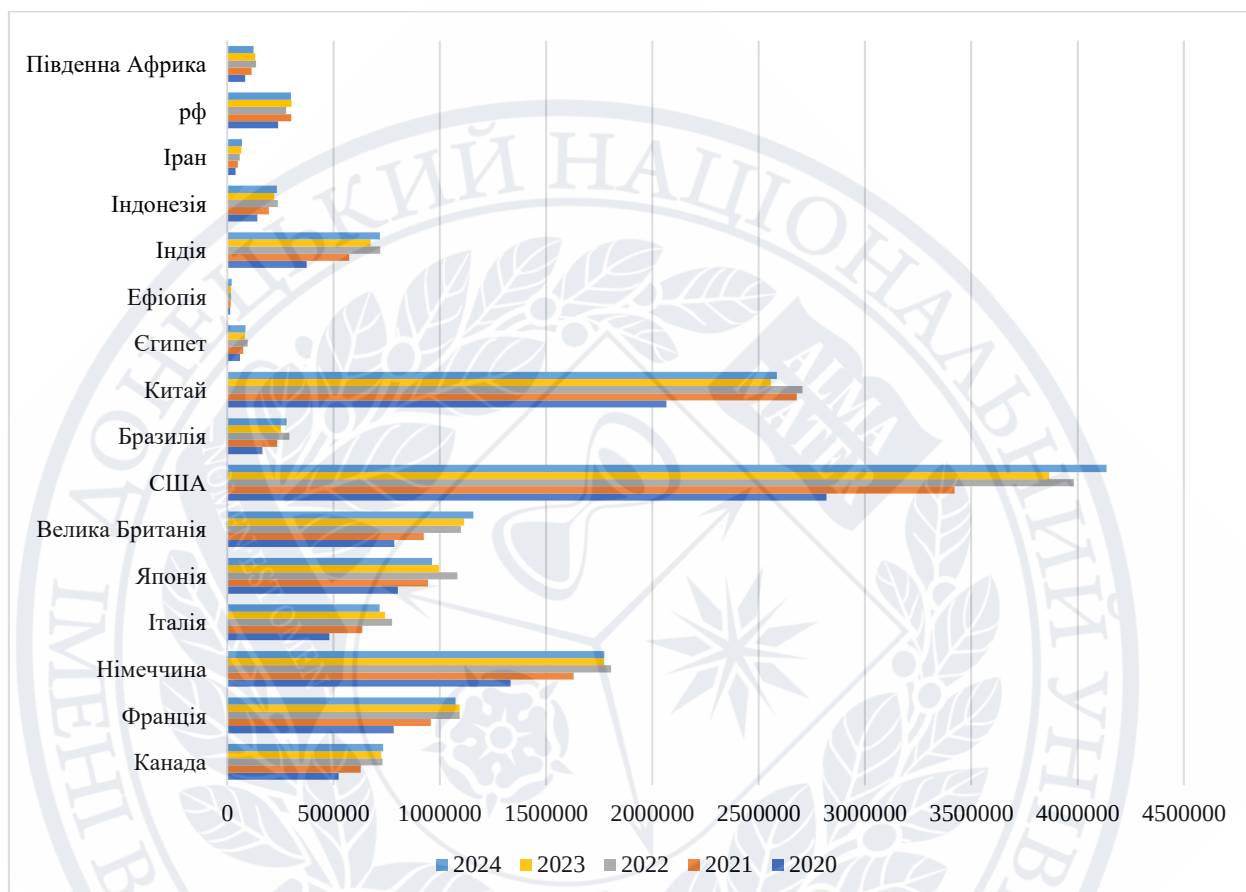

Рисунок 2.9 – Порівняння зміни обсягу імпорту товарів та послуг країн G7 та БРІКС з 2020-2024 рік, дол. США

Джерело: побудовано автором на основі джерел [42], [43]

Отже, порівнявши основні показники двох об'єднань, можна дійти висновку, що кожна з них розвивається в комфортному для них темпі та у різних сферах. Країни БРІКС зосереджені на залученні нових технологій та товарів, які необхідні для модернізації економіки, в той час, як G7 спрямовує усі зусилля на забезпеченні стратегічно важливих ресурсів. Не дивлячись на кризи та зміни з якими усі стикаються сьогодні, G7 всеодно залишається основним джерелом технологічного прогресу, а БРІКС поступово перетворюється з основного

імпортера товарів та послуг на потенційного конкурента для інших об'єднань та провідних країн у сфері виробництва.

2.3. Внутрішньоблокова взаємодія та інституційні механізми партнерства країн БРІКС

Внутрішньоблокова взаємодія країн БРІКС є одним із головних чинників, що забезпечують життєздатність та стійкість цього об'єднання у актуальній системі міжнародних відносин. На відміну від класичних інтеграційних союзів, як ЄС чи МЕРКОСУР, БРІКС не має формалізованої наддержавної структури, однак його учасники створили власну систему координації, яка дозволяє плідно узгоджувати позиції з ключових питань політичного, економічного та соціального розвитку.

Встановлено, що внутрішньоблокова взаємодія стала тим фундаментом, на якому поступово будується образ БРІКС як одного з полюсів актуального глобального світу, здатного впливати на економічні процеси, фінансову стабільність, нові технології та міжнародну безпеку.

Структура внутрішньоблокової взаємодії охоплює декілька рівнів координації – від зустрічей глав держав (саміти) і урядів до робочих форматів між міністерствами, центральними банками, науковими центрами та бізнес-спільнотою. Такі багаторівневі зв'язки формують комбіновану інституцію, що дозволяє групі координувати політику у стратегічних сферах.

На сьогоднішній день БРІКС досягає нового рівня організації, проявляючи себе не тільки через регулярні зустрічі на високому рівні, але й через створення власної фінансової інституції – Нового банку розвитку. Зацікавленість в диверсифікації міжнародної фінансової системи та її перетворенні на більш прозору та справедливу відображає певні інтереси держав-учасниць. [44]

Новий банк розвитку (НБР) для кредитування інфраструктурних проєктів, будучи багатостороннім фінансовим інститутом і однією з успішних ініціатив у рамках механізму БРІКС, відіграв ключову роль у сприянні розвитку країн-

членів об'єднання. Мета НБР полягає в мобілізації ресурсів для проектів у сфері інфраструктури та сталого розвитку в країнах БРІКС, а також в інших країнах з ринками, що формуються, і країнах, що розвиваються. До теперішнього часу банк схвалив понад 100 проектів загалом на суму 45 млрд доларів США [45]. Лише у 2023 році Світовим банком було виділено 72,8 млрд доларів країнам-партнерам.

Новий банк розвитку має початковий статутний капітал у розмірі 100 мільярдів доларів США, який розділений на 1 мільйон акцій номінальною вартістю 100 тис. дол. кожна. Право голосу учасника дорівнює частці його підписаних акцій у статутному капіталі банку (рис. 2.10)

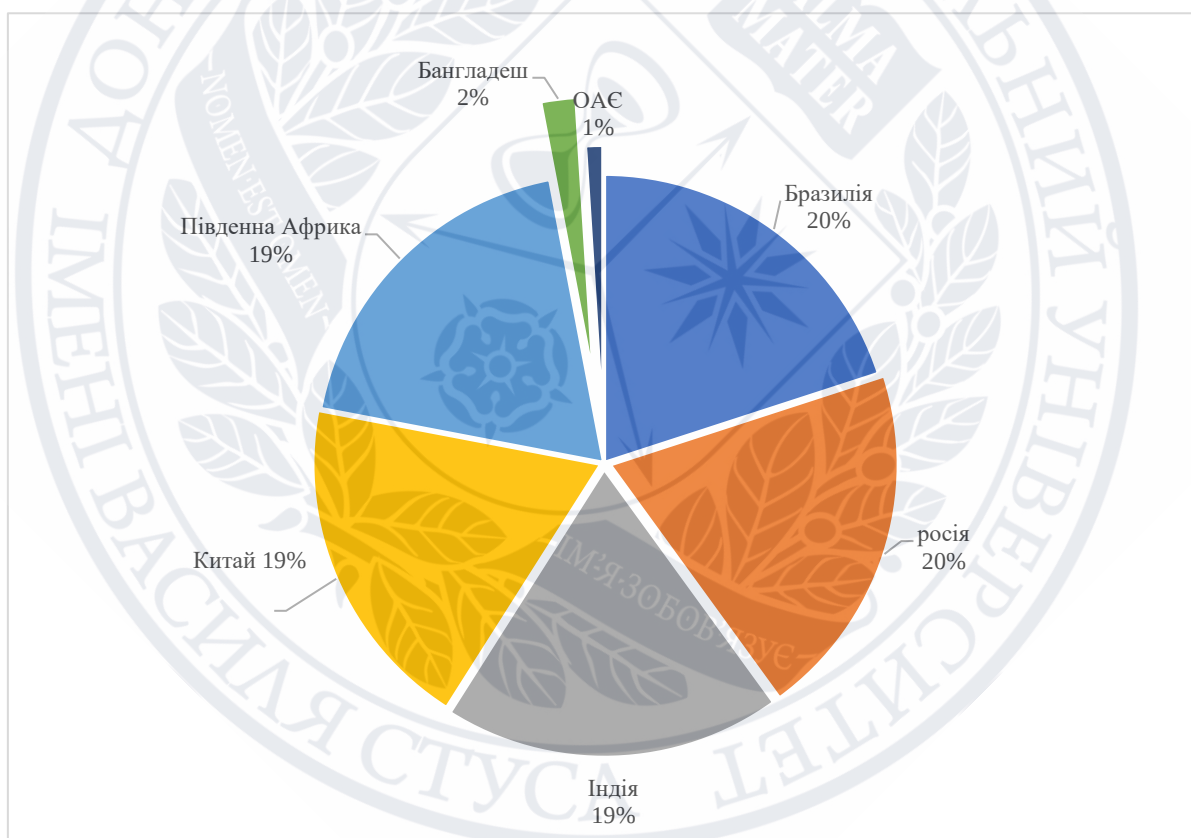

Рис. 2.10 – Статутний капітал БРІКС станом на 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі [46]

Учасники альянсу впродовж кількох років обговорюють створення власної валюти на противагу долару, проте консенсусу щодо цього питання немає. Як зазначають експерти, для країн БРІКС було б непрактично створювати спільну

валюту, оскільки їхні економіки дуже різні. Однак цілком можливо, що в майбутньому вони можуть розглянути можливість створення валюти, яка використовуватиметься для міжнародних торгових платежів, або криптовалюти для міжнародної торгівлі [47].

Станом на сьогодні НБР схвалив понад 100 проектів (рис. 2.11) на загальну суму понад 45 млрд доларів США, причому більше половини коштів уже вкладено [48].

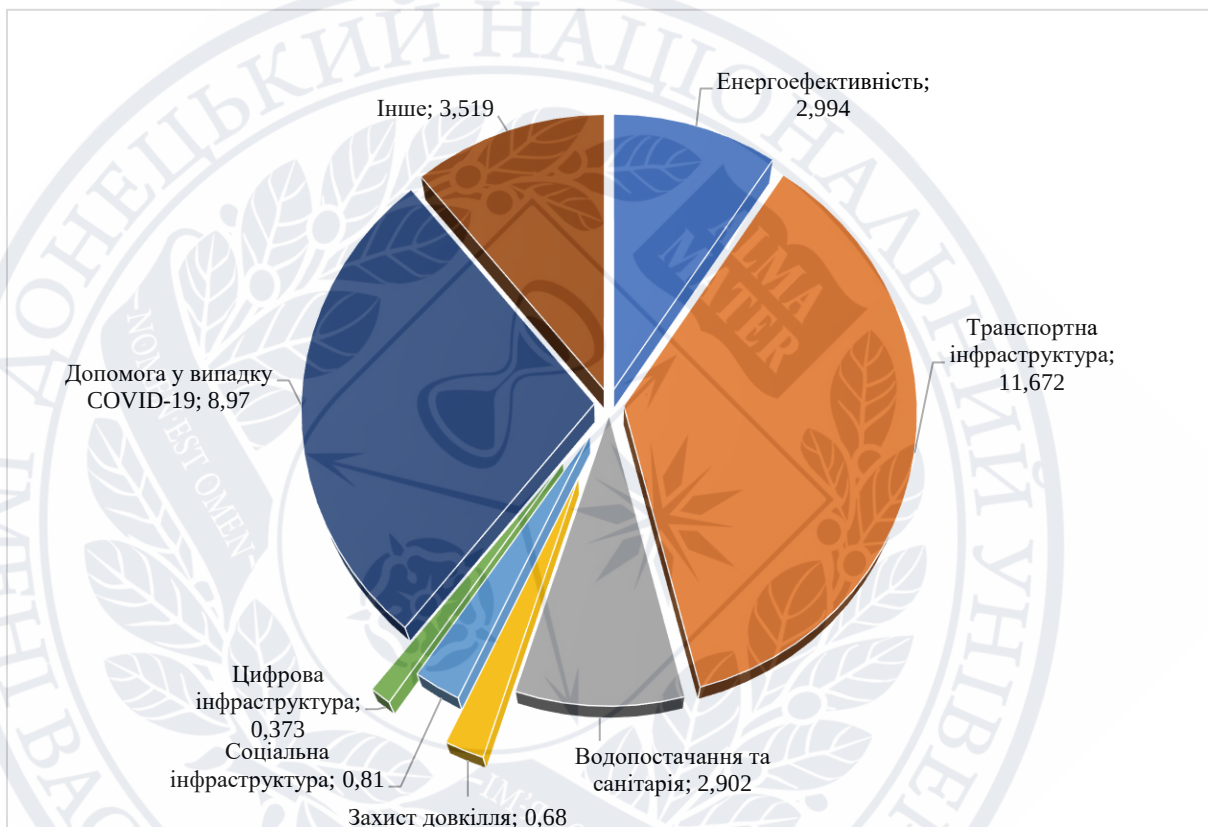

Рисунок 2.11- Основні проекти фінансування на 31 грудня 2023 р (млрд. дол)

Джерело: створено автором на основі [49]

Загальна стратегія Нового банку розвитку на 2022-2026 роки визначає курс розвитку банку до провідного постачальника рішень для інфраструктури та сталого розвитку для ЕРПК. Стратегія націлена на покращення здібності банку мобілізувати ресурси великого масштабу, фінансувати різноманітні проекти та продовжувати будувати міцний інституційний профіль, адже НБР прагне до вищого стандарту операційної результативності та розвитку впливу [50].

Отже, зовнішньоекономічна діяльність і фінансова взаємодія країн БРІКС свідчать про зростання їхнього впливу у світовій економіці. Країни активно розвивають торгівлю, інвестують одна в одну та зміцнюють співпрацю через Новий банк розвитку, який фінансує спільні проекти. Завдяки розрахунку у національних валютах, БРІКС формує власний економічний простір, заснований на взаємній вигоді, нових технологіях та стійкому зростанні.

Таким чином Новий банк розвитку відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової незалежності країн БРІКС. Діяльність банку сприяє зменшенню залежності від доларової системи, посиленню внутрішньоблокової економічної співпраці, формуванню нових механізмів фінансування та зміцненню позицій країн, що розвиваються у глобальній економіці. У перспективі Новий банк розвитку цілком може частково замінити класичні фінансові інституції та стати одним із ключових стовпів глобальної фінансової системи, орієнтованої на багатополарність та економічну рівноправність [51].

Висновки до розділу 2

В другому розділі було проаналізовано місце та роль країн БРІКС у глобальній економіці. Дослідження показало, що група поступово перетворюється на один із ключових центрів. Аналіз макроекономічних показників підтвердив, що країни БРІКС дуже різні за рівнем розвитку, структурою економік, та політичною системою. Попри усі відмінності держави демонструють спільну тенденцію до зростання внутрішнього виробництва, зміцнення фінансових систем та розширення інвестиційних можливостей, що забезпечує стабільність навіть у кризові періоди.

Немало важливим є те, що внутрішньоблокова взаємодія країн БРІКС дедалі більше перетворюється із традиційної співпраці на повноцінне партнерство із спільними інституціями, такими як Новий банк розвитку, що дає

змогу зменшити залежність країн від долара та сформувати власну інфраструктуру розвитку.

Проведена порівняльна характеристика БРІКС та G7 підтвердила, що кожна із цих груп розвиваються у власних, комфортних для них темпах та демонструються позитивну динаміку в усіх проаналізованих показниках, а саме обсяги імпорту, експорту товарів та частці країн обох об'єднань у загальному світовому валовому внутрішньому продукті.

Отже, сьогодні БРІКС позиціонує себе не тільки як економічне об'єднання, а як важливий гравець на міжнародній арені, який здатний впливати на формування багатопольярного світового порядку. Дослідження політичного та економічного потенціалу країн-учасниць підтвердило, що об'єднання займає вагомую роль у міжнародних економічних відносинах, а їх поглиблення у внутрішню інституційну співпрацю створює передумови для подальшого розвитку цих країн та зміцнення їх позицій у глобальній економіці.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ВПЛИВУ КРАЇН БРІКС НА ТРАНСФОРМАЦІЮ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

3.1. Глобальні виклики та тенденції трансформації світогосподарських процесів

Світова економіка, станом на 2025 р., перебуває у фазі глибокої структурної трансформації, що відбувається під впливом численних глобальних викликів, які змінюють не лише механізми діючої світогосподарської системи, а й саму логіку розвитку міжнародних відносин.

У другому десятилітті ХХІ століття ці виклики стали настільки масштабними й багатовимірними, що дедалі частіше порівнюються з системними переломами на кшталт Великої депресії або індустріальних революцій. Той спосіб організації глобальної економіки, який формувався впродовж останніх десятиліть під впливом ліберальної моделі глобалізації, більше не відповідає реаліям світу, у якому зростає нерівномірність розвитку, загострюється конкуренція за ресурси та вплив, а цифрові й технологічні чинники починають визначати нову архітектуру міжнародної взаємодії.

Одним із ключових елементів трансформації світогосподарських процесів є зміна балансу сил у глобальній економіці. Традиційні центри економічної могутності, як Сполучені Штати Америки та країни Західної Європи – зберігають значний вплив, однак більше не відіграють безумовну домінуючу роль.

Натомість країни Азії, Латинської Америки та частково Африки демонструють зростання, яке ставить під сумнів встановлені моделі світового розвитку. Виникає багатополярний економічний простір, де центри виробництва, нові технології та фінанси переміщуються на Схід і Південь. У цьому контексті БРІКС часто розглядається як символ цього глобального зрушення, оскільки об'єднує державу, що формують альтернативні моделі економічної модернізації та пропонують нове бачення світового устрою.

Вагомий вплив на трансформацію світогосподарських процесів має й криза глобальних інституцій. Міжнародні організації, створені після Другої світової війни, дедалі менше справляються зі своєю функцією регулювання світової економіки. МВФ, Світовий банк чи СОТ часто критикують за неефективність, інституційну інерцію чи домінування інтересів обмеженої групи країн.

В теперішніх умовах об'єднання стикаються із низкою викликів які можуть вплинути на їхню стійкість та результативність, серед них:

- економічна невизначеність, адже глобальна економіка нестабільна, а фінансові кризи та коливання валютних курсів створюють певні труднощі для інтегрованих об'єднань та їх країн-учасниць;
- через різні політичні та соціальні системи в країнах можуть виникати конфлікти, що ускладнює прийняття спільних рішень, а це значне сповільнює процес інтеграції;
- тероризм, кібератаки та геополітичні конфлікти створюють несприятливі умови співпраці й вимагають перегляду стратегій безпеки в рамках інтегрованих коаліцій [52];
- зростання націоналізму та популізм можуть призвести до тенденцій виходу країн з інтеграційних структур, що загрожує їхній злагодженій роботі;
- посилення торговельних суперечностей між основними гравцями може порушити торговельні потоки та негативно вплинути на інтеграційні структури у світовій економіці.

Ключовим із усіх глобальних викликів є посилення геополітичної нестабільності. Торговельні війни, збройні конфлікти, санкції та загальне загострення міжнародних суперечок призводять до фрагментації економічного простору. Через це країни мусять перебудовувати ланцюги постачання, змінювати напрями торгівлі та шукати нові ринки. Водночас країни БРІКС все більше прагнуть зменшити залежність від традиційних партнерів та забезпечити економічну стабільність.

Технологічні зміни, такі як цифровізація, розвиток ШІ та автоматизація виробництва кардинально змінює конкурентне середовище та є другим важливим викликом. Передові технології збільшують продуктивність підприємств та являються одним із знарядь геоекономічного впливу, в той час як країни, що не встигають за цими змінами ризикують опинитися на периферії глобальної економіки.

Третьою тенденцією трансформації є зміни структури глобальної торгівлі. Зміна логістичних маршрутів, зростання регіональних інтеграційних об'єднань та перехід на розрахунки у національній валюті впливають на формування нової моделі міжнародної взаємодії.

Загалом усі ці виклики формують нові тенденції світогосподарського розвитку, адже відбувається перехід від однополярної до багатополарної моделі. Країни, що розвиваються разом із БРІКС стають важливими учасниками глобального економічного процесу, а цифрові та «зелені» технології перетворюються на ключові драйвери конкурентоспроможності блоку.

Саме до цих викликів інтеграційні об'єднання повинні бути готові, якнайшвидше підлаштувати під них свої стратегії та сприяти спільним діям для забезпечення дієвої роботи [53].

Рисунок 3.1 відображає динаміку зміни частки країн, що розвиваються у світовому ВВП протягом 2014-2023 років.

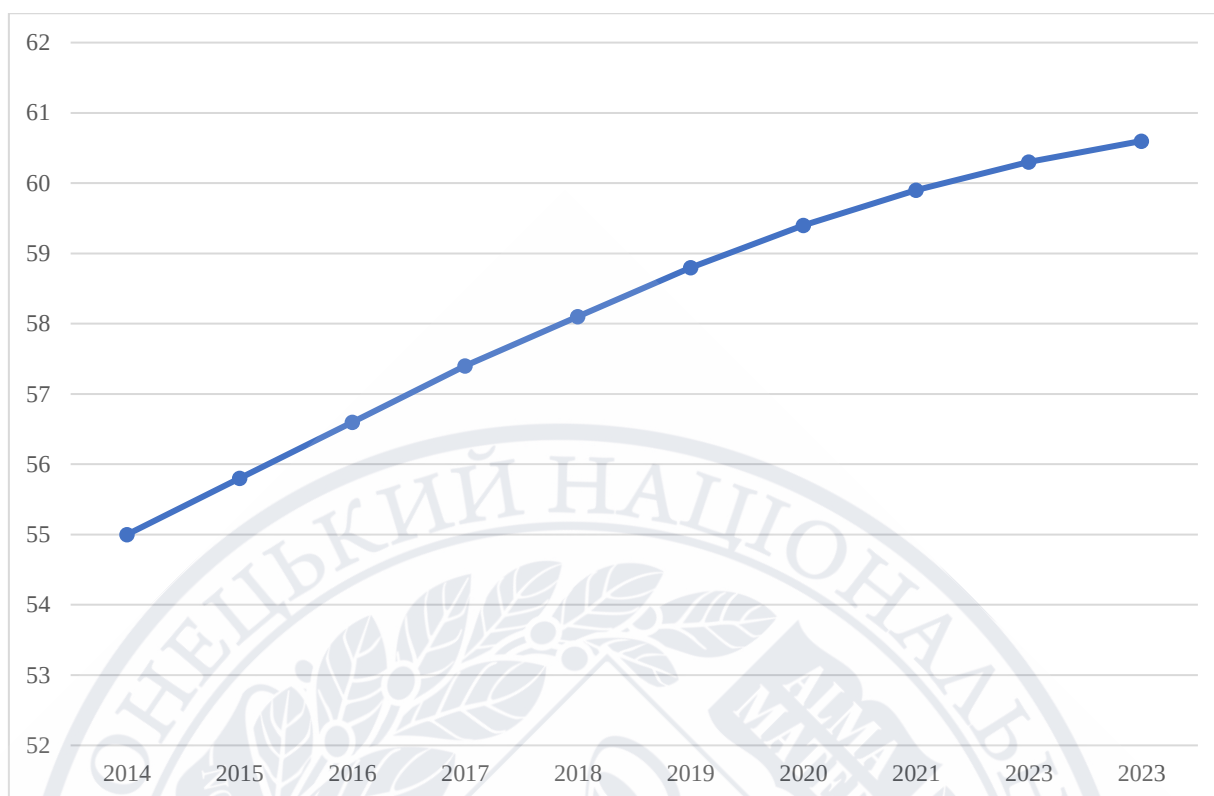

Рисунок 3.1- Частка країн, що розвиваються, у світовому ВВП у % , 2014–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі аналітичних даних

Згідно рисунку вище, дані демонструють чітко виражену тенденцію зростання економічної ваги Глобального Півдня. Якщо у 2014 році частка складала близько 55%, то у 2023 році вона складає більше 60%. Це означає, що за останнє десятиліття країни, що розвиваються зміцнили свою позицію у структурі виробництва та займають провідну роль у частці світового ВВП.

Зростання частки країн, що розвиваються у світовому ВВП пояснюється тим, що економіки країн Азії, Африки та Латинської Америки демонструвати швидкі темпи економічного розвитку порівняно із розвиненими державами. Розширення внутрішнього попиту, зростання інвестицій у промисловість на інфраструктуру сприяли підвищенню продуктивності та зміцненню економічного потенціалу. Також, країни, що розвиваються почали активніше приймати участь у міжнародній торгівлі та інвестиціях.

Отже, розвиток інтеграційних процесів є незамінною частиною сучасного світу, а актуальні тенденції трансформації світового господарства є складними

та досить суперечливими. Умови глобалізації ставлять під сумнів результативність окремих елементів суверенітету держав для захисту їхніх національних інтересів і вирішення задач міжнародного правового та економічного розвитку [54].

Тенденції трансформації формують нову модель глобального розвитку де лідирують технології, геополітичні інтереси та регіональні інтеграції. Під їхнім впливом БРІКС поступово зміцнює позиції та перетворюється на один із ключових центрів впливу.

3.2. Економіко-математичне моделювання впливу макроекономічних факторів на економічне зростання країн БРІКС

БРІКС поєднує економіки потужних країн світу, які займають провідне місце в системі міжнародних економічних відносин. та включають економічно потужні країни як Китай, Індія, Бразилія, росія та Південна Африка. У попередніх розділах було продемонстровано, що ці держави мають значний економічний потенціал та запаси природних ресурсів, що дає змогу активно брати участь у світових економічних процесах.

Щоб глибше зрозуміти, які саме чинники впливають на економічне зростання країн БРІКС доцільно не лише описувати тенденції, а й здійснити економіко-математичне моделювання, що дозволить оцінити вплив окремих макроекономічних показників на динаміку економічного розвитку країн-учасниць. Такий підхід дозволяє в кількісному значенні оцінити на скільки іноземні інвестиції, зовнішня торгівля та інші показники впливають на частку країн-учасниць на світовий ВВП.

У дослідженні економічний приріст представлено через показник темпу зростання ВВП, оскільки саме він найбільш точно відображає справжні зміни в економіці без впливу інфляційних процесів.

Для проведення аналізу були використані абсолютні значення макроекономічних показників, які виражені у вартісних одиницях доларах США,

що дає змогу точно оцінити економічні процеси та їх вплив на загальну економічну ситуацію. До аналізу були включені такі показники, як експорт товарів та послуг, приплив прямих іноземних інвестицій, чисельність населення та обсяг золото-валютних резервів за останні 15 років.

За основний результуючий показник було обрано частку країн БРІКС у світовому ВВП (у %), оскільки саме він найбільш комплексно відображає загальний масштаб економічного потенціалу об'єднання та його динаміку у світовій економічній системі.

Щоб оцінити вплив обраних показників будується багатофакторна регресійна модель, початково для якої було сформовано таблицю з незалежними змінними X1-X4, чий вплив на ВВП буде оцінено в подальших розрахунках. Ці змінні включають:

X1 – Експорт товарів та послуг (трлн. дол. США)

X2 - Приплив ІІІ (трлн. дол. США)

X3 – Чисельність населення млрд. осіб

X4 - Обсяг золото-валютних резервів (трлн. дол. США)

У межах проведення кореляційно-регресійного аналізу було сформовано статистичну базу даних, яка охоплює основні макроекономічні показники країн БРІКС за період 2010-2024 рр. (табл. 3.1) Зведення основних показників у єдину таблицю дає змогу сформувати комплексну інформаційну базу, яка використовується для подальших розрахунків.

Таблиця 3.1 – Статистична база даних для проведення кореляційно регресійного аналізу

Рік	Частка країн brics у світовому ВВП (у %)	Експорт товарів та послуг (трлн. дол. США)	Приплив ПП (трлн.дол. США)	Чисельність населення млрд. осіб	Обсяг золото- валютних резервів (трлн. дол. США)
	Y	X1	X2	X3	X4
2010	29,79	2,91	0,4	2,98	4,03
2011	30,59	3,73	0,48	3,01	4,45
2012	31,25	3,94	0,41	3,04	4,65
2013	31,58	4,05	0,47	3,07	5,1
2014	31,68	4,12	0,42	3,11	5,02
2015	31,54	3,74	0,36	3,12	4,53
2016	31,62	3,43	0,33	3,15	4,25
2017	31,77	3,87	0,31	3,18	4,51
2018	32,33	4,34	0,37	3,23	4,46
2019	32,83	4,26	0,34	3,22	4,65
2020	33,64	4,07	0,37	3,24	4,95
2021	34,08	5,34	0,52	3,25	5,12
2022	34,17	6,11	0,29	3,27	4,84
2023	34,92	5,62	0,33	3,28	4,75
2024	35,43	5,91	0,36	3,29	4,91

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних WorldBank

Пропонується поетапно визначати найбільш значущі фактори, що впливають на результуючий показник ВВП, за допомогою покрокової регресії. На початковому етапі формується багатфакторна лінійна модель, що дозволяє одночасно оцінити вплив усіх макроекономічних змінних (X) на частку країн БРІКС у світовому ВВП (у %) (Y). Отримані результати першого кроку моделювання наведені у таблиці 3.2, де показано значення регресійних коефіцієнтів, їх статистичні характеристики та рівні значущості. Представлені дані дають змогу визначити які саме фактори найбільше впливають на економічну динаміку країн БРІКС та слугують основою для подальшого дослідження взаємозв'язків.

Таблиця 3.2- Результат першого кроку КРА

Множинний коефіцієнт кореляції R	0,9724					
Коефіцієнт детермінації R-квадрат	0,9456					
Нормований R-квадрат	0,9238					
Стандартна похибка	0,4513					
Кількість спостережень	15					
Дисперсійний аналіз						
	Df	SS	MS	F	Значимість F	
Регресія	4	35,42	8,856	43,47	2,7E-06	
Залишок	10	2,03	0,203			
Разом	14	37,46				
	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Значення У	-2,005	6,725	-0,298	0,771	-16,99	12,98
Значення Х1	0,709	0,235	3,011	0,013	0,18	1,23
Значення Х2	0,830	2,663	0,311	0,761	-5,10	6,76
Значення Х3	9,227	2,314	3,986	0,002	4,06	14,38
Значення Х4	0,403	0,596	0,676	0,513	-0,92	1,73

Джерело: розраховано автором

Отримані результати множинної регресії свідчать про високий рівень пояснювальної сили моделі. Множинний коефіцієнт кореляції $R=0,9724$, що свідчить про дуже тісний зв'язок між залежною змінною Y (ВВП) та сукупністю факторів X1, X2, X3 та X4. Коефіцієнт детермінації R-квадрат = 0,9456 свідчить, що 94,56% варіації частки країн БРІКС у світовому ВВП пояснюється змінами незалежних змінних X1, X2, X3 та X4, а нормований R-квадрат = 0,9832 підтверджує високу якість побудованої моделі. Стандартна похибка моделі становить 0,4513, що свідчить про незначне середнє відхилення фактичних значень від прогнозних.

За результатами дисперсійного аналізу критерій Фішера = 43,47 значно перевищує критичний рівень, а рівень значимості $F = 2,7E-06$ підтверджує

статистичну значущість регресійної моделі в цілому (ϵ меншим за 0,05). Це означає, що включені фактори суттєво впливають на результуючий показник, а побудована модель надійна.

Разом з тим, перед формуванням остаточної моделі виникає необхідність перевірки мультиколінеарності між факторними змінними, оскільки тісні взаємозв'язки можуть приводити до викривлення оцінок параметрів регресії. Для цього на другому етапі побудовано кореляційну матрицю між змінними X1-X4, результати якої наведено у табл. 3.3. Перед заповненням таблиці слід зауважити, що розраховувати показник який знаходиться на перетині одного й того ж самого показника не доцільно, адже коефіцієнт кореляції між одним і тим самим фактором завжди буде дорівнювати одиниці.

Таблиця 3.3- Ступінь впливу X на Y

	Y	X1	X2	X3	X4
Y		0,90905	-0,27428	0,92397	0,60137
X1			-0,17954	0,79029	0,61039
X2				-0,44553	0,30978
X3					0,45379
X4					

Джерело: побудовано автором

Аналіз кореляційної матриці показав, що між змінними X1 (Експорт товарів та послуг) та X3 (Чисельність населення) спостерігається тісний прямий зв'язок з коефіцієнтом кореляції $r=0,79029$, що свідчить про наявність потенційної мультиколінеарності. Це означає, що зазначені змінні частково дублюють інформаційний вплив у моделі. Інші фактори мають помірний або слабкий рівень кореляції, що не перевищує критичних значень та не створює

суттєвих загроз для стабільності моделі. У зв'язку з цим змінну X_1 було виключено для подальшого моделювання.

Змінну X_2 (прямі іноземні інвестиції) було виключено на підставі результатів первинної регресії, оскільки її коефіцієнт виявився статистично незначущим (р-значення перевищує 0,05). Це означає, що у межах досліджуваного періоду вплив ПІІ на частку країн БРІКС у світовому ВВП не має достовірного характеру.

З урахуванням вище проведеного аналізу було здійснено третій етап, а саме повторне оцінювання регресійної залежності із включенням у модель лише два фактори: X_3 (чисельність населення) та X_4 (обсяг золото-валютних резервів). Результати скоригованої регресії наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4- Результат третього кроку КРА

Множинний коефіцієнт кореляції R	0,9462					
Коефіцієнт детермінації R-квадрат	0,8954					
Нормований R-квадрат	0,8780					
Стандартна похибка	0,5712					
Кількість спостережень	15					
Дисперсійний аналіз						
	df	SS	MS	F	Значимість F	
Регресія	2	33,54	16,772	51,397	1,305E-06	
Залишок	12	3,91	0,326			
Разом	14	37,46				
	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Значення У	-14,278	4,696	-3,04	0,01	-24,51	-4,046
Значення Х3	13,031	1,664	7,828	4,693E-06	9,404	16,658
Значення Х4	1,184	0,541	2,189	0,049	0,005	2,363

Джерело: побудовано автором

Таким чином ми отримали кореляційно регресійну модель із високими показниками якості: множинний R-квадрат = 0,9462 свідчить про майже ідеальний зв'язок між часткою країн БРІКС у світовому ВВП та включеними змінними X_1 (експорт товарів та послуг) та X_2 (приплив прямих іноземних інвестицій). Коефіцієнт детермінації = 0,8954 означає, що модель пояснює 89,54% варіації частки країн БРІКС у світовому ВВП, а нормований R-квадрат = 0,8780, що має дуже велике значення та підтверджує якість моделі навіть після вирахування декількох факторів. Стандартна похибка моделі становить 0,5712, що свідчить про незначне середнє відхилення фактичних значень результативної змінної від розрахункових. Такий рівень похибки є низьким відносно середнього рівня показника частки БРІКС у світовому ВВП, що підтверджує високу точність побудованої моделі та надійність отриманих оцінок.

Перевірка загальної статистичної значущості моделі за допомогою критерія Фішера показала, що розрахункове значення $F = 51.397$, а рівень значущості $P = 1,305E-6$, що є значно меншим за критичне значення 0,05. Це означає, що побудована регресійна модель є статистично значущою в цілому та може використовуватись при подальших прогностичних дослідженнях.

Регресія лінійного виду записується у вигляді рівняння:

$$Y_{\text{розрахункове}} = B_0 + B_1X_1 + B_2X_2 + \dots + B_nX_n$$

Отже, за нашими даними маємо рівняння:

$$Y = -14,278 + 13,031X_3 + 1,184X_4$$

$$(R^2 = 0,8954 ; R_{adj}^2 = 0,8780)$$

Воно демонструє кількісний вплив основних макроекономічних факторів на частку країн БРІКС у світовому ВВП і дозволяє визначити, як змінюється економічне зростання залежно від населення (X_3) та обсяг золото-валютних резервів (X_4).

- Коефіцієнт $X_3=13.031$ показує, що збільшення чисельності населення країн БРІКС на 1 млрд осіб призводить у середньому до зростання їх частки у світовому на 13,03%. Це свідчить про визначальну роль демографічного фактора у формуванні економічного потенціалу та глобального впливу країн-учасниць;

- Коефіцієнт $X_4=1,184$ показує, що зростання обсягу золото-валютних резервів на 1 трлн дол США призводить до зростання частки країн БРІКС у світовому ВВП в середньому на 1,18%. Таким чином золото-валютні резерви виступають важливим фінансовим інструментом підтримки макроекономічної стабільності.

Найсильніший позитивний вплив серед усіх факторів має чисельність населення, що підтверджує ключову роль внутрішнього ринку, трудового потенціалу та демографічної бази у зростанні економічної ваги країн БРІКС, тоді як обсяг золото-валютних резервів виконує підтримуючу та стабілізуючу функцію.

Для того щоб побудувати лінії тренду доцільно використовувати методи лінійної регресії. Вони допомагають побудувати модель, що враховує залежність кожної із запропонованих змінних від відповідних факторів. Побудувавши ці лінії тренду, прогнозовані дані для кожної змінної можуть бути використані для подальших розрахунків ВВП країн-учасниць блоку БРІКС.

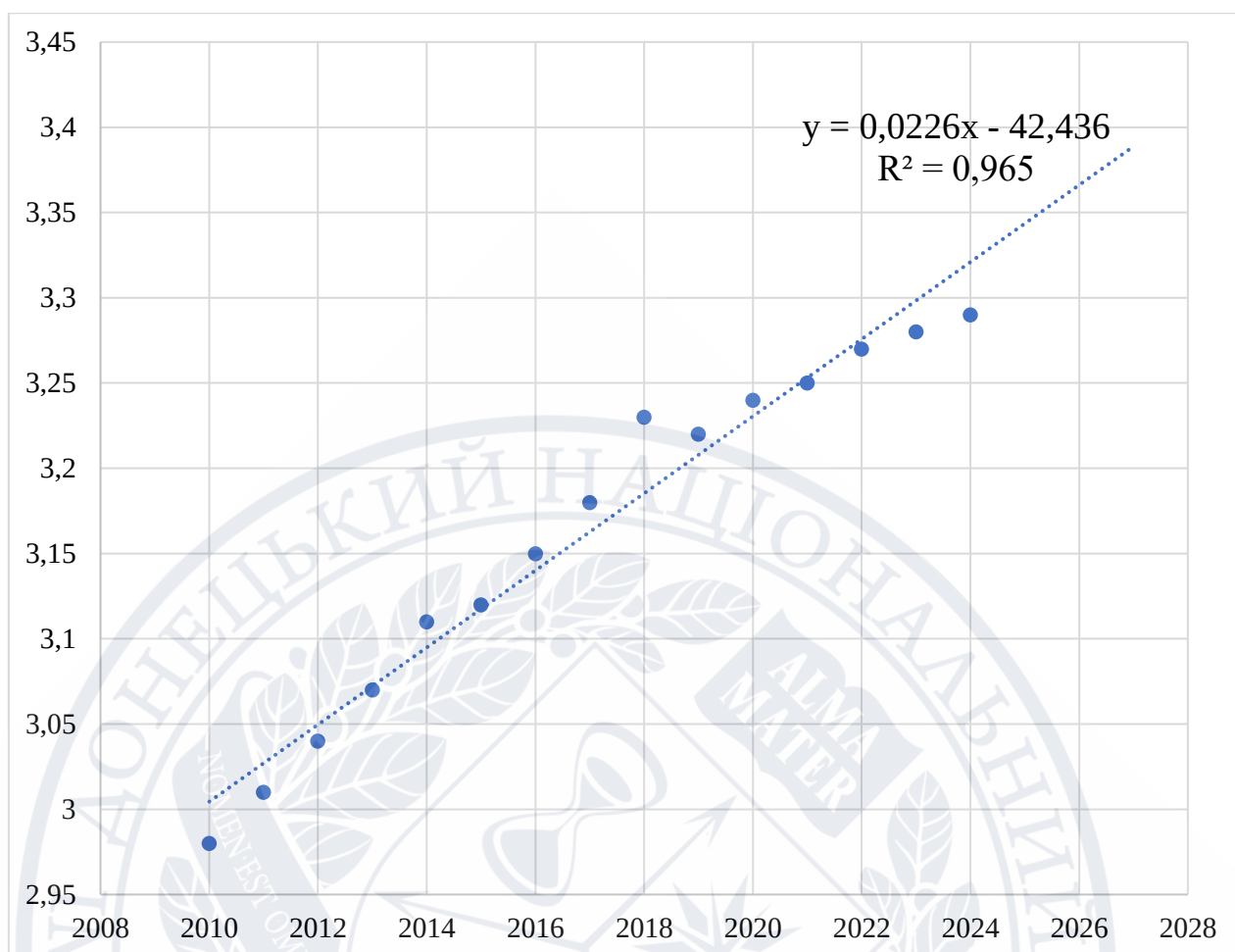

Рисунок 3.2-Лінія тренду та прогноз показника чисельності населення (X3, млрд осіб) за 2010-2027 рр.

Джерело: побудовано автором

На рисунку 3.2 наведено лінію тренду та прогноз показника чисельності населення країн БРІКС (X3) за період 2010-2027 рр., яка базується на рівнянні:

$$Y = 0.226X - 42,436$$

$$R\text{-квадрат} = 0,965$$

Високе значення коефіцієнту детермінації свідчить про дуже тісний зв'язок та високу точність апроксимації і достовірності прогнозу. Коефіцієнт при змінній X означає, що чисельність населення країн БРІКС у середньому щороку зростає на 0,022 млрд осіб, що підтверджує наявність стійкої позитивної демографічної тенденції.

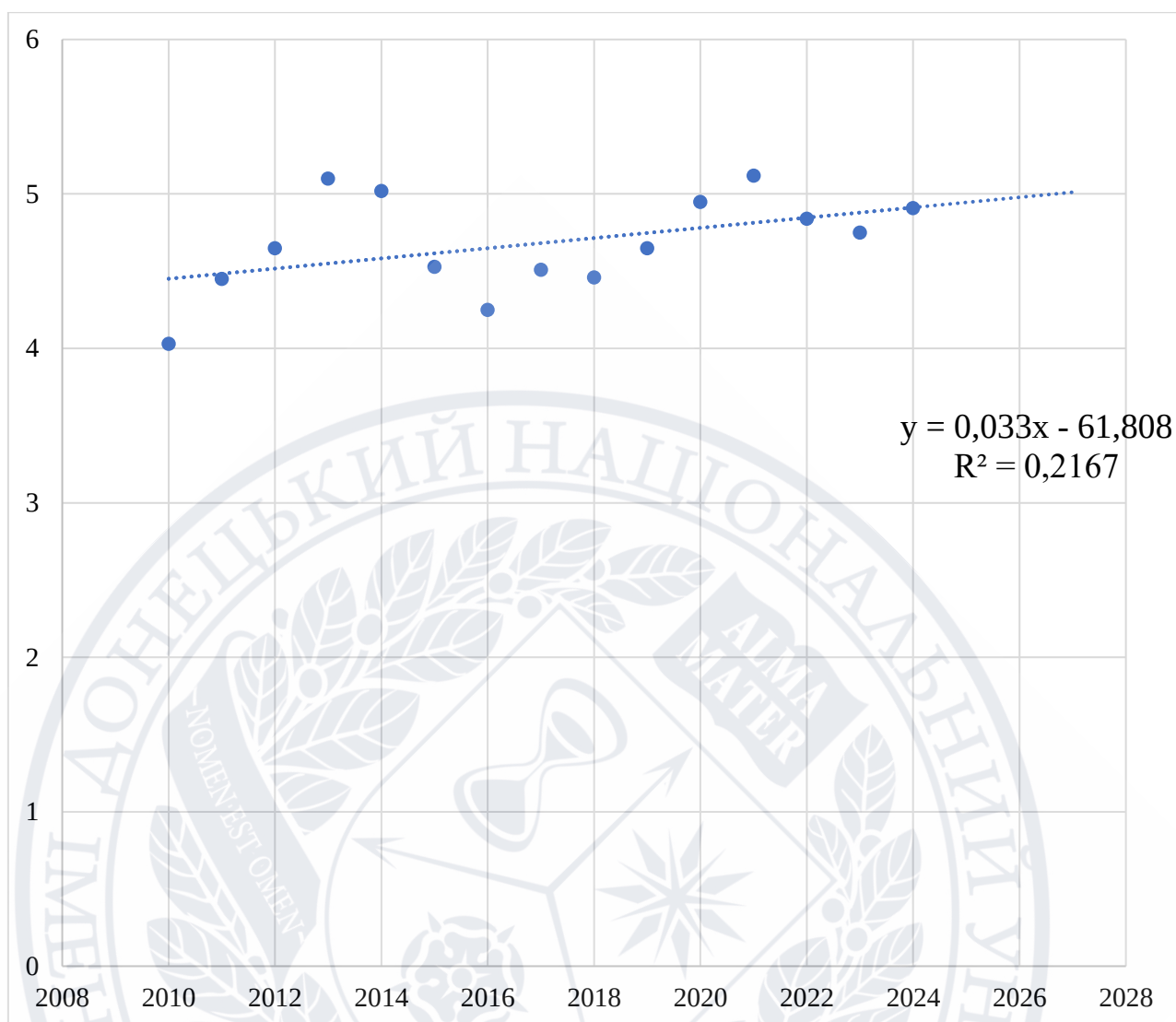

Рисунок 3.3- Лінія тренду та прогноз показника обсягу золото-валютних резервів (X4, трлн дол. США) за 2010-2027 рр.

Джерело: побудовано автором

На рисунку 3.3 наведено лінію тренду та прогноз показника обсягу золото-валютних резервів (X4) за період 2010-2027 рр., яка базується на рівнянні:

$$Y = 0.033X - 61,808$$

$$R\text{-квадрат} = 0,2167$$

Низьке значення коефіцієнта детермінації свідчить про слабкий лінійний зв'язок, а також про мінливість цього показника протягом аналізованого періоду. Це означає, що на обсяг золото-валютних резервів суттєво впливають не лише

довгострокові тенденції, а й зовнішні економічні шоки, валютні коливання та геополітичні чинники. Коефіцієнт при змінній X у рівнянні означає, що в середньому обсяг золото-валютних резервів країн БРІКС зростає приблизно на 0,033 трлн дол. США щороку, що вказує про наявність загальної висхідної тенденції, попри нерівномірність динаміки в окремі роки.

На основі побудованих ліній тренду та прогнози економічних показників на період 2025-2027 рр, ми отримали точні значення майбутніх років. Саме ці прогнози відображають очікувані зміни у розвитку ключових економічних індикаторів країн БРІКС, особливо якщо врахувати поточні зміни в економічній ситуації та їхній вплив на частку блоку на світовий ВВП. Прогнозні значення представлені у табл. 3.5.

Таблиця 3.5- Прогноз факторів X на 2025-2027 роки

Фактор	2025	2026	2027
X_3 , Чисельність населення (млрд. осіб)	3,339	3,362	3,384
X_4 , Обсяг золото-валютних резервів (трлн. дол. США)	4,932	4,965	4,999

Джерело: складено автором

Використовуючи прогноз вищенаведених факторів, можна також спрогнозувати і частку країн БРІКС у світовому ВВП на 3 роки (табл 3.6).

Таблиця 3.6 – Прогноз результуючого показника частки країн БРІКС у світовому ВВП на 2025-2027 рр.

Показник	Прогноз частки країн БРІКС у світовому ВВП (%)
Y_{2025}	35,959
Y_{2026}	36,488
Y_{2027}	37,017

Джерело: складено автором

Щоб наочно оцінити динаміку сукупної та прогнозованої частки країн БРІКС у світовому ВВП (%), пропонується побудувати лінійний графік (рис. 3.4).

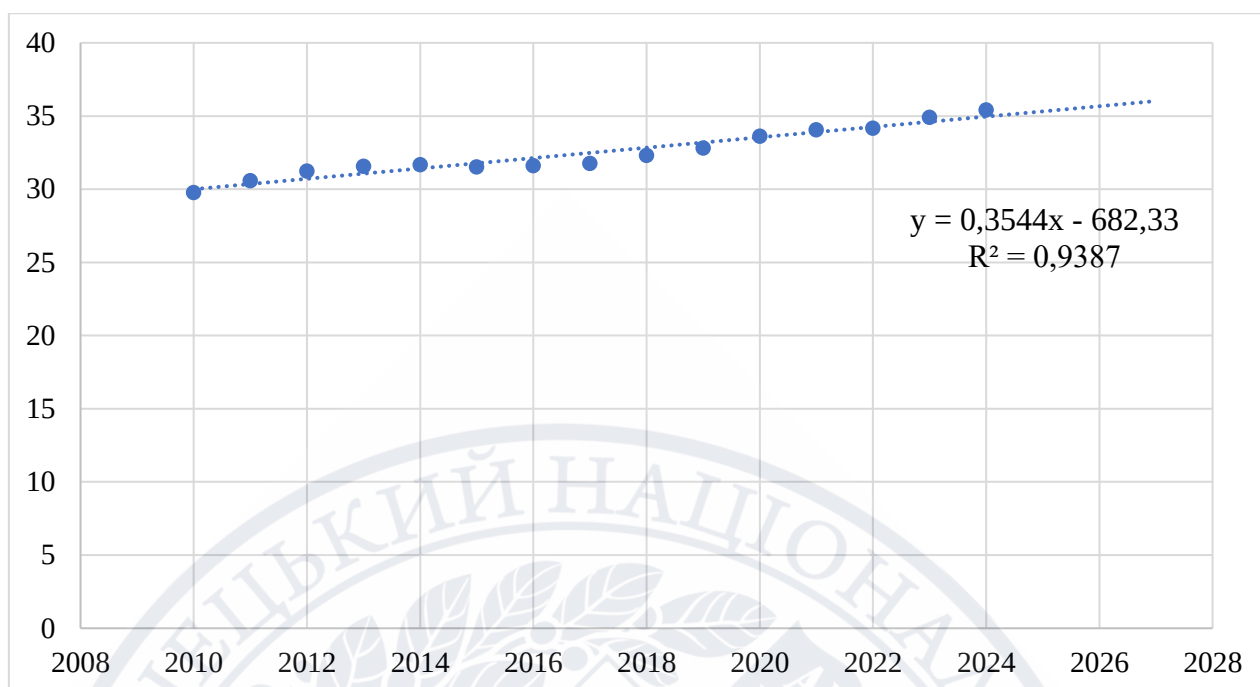

Рисунок 3.4- Лінія тренду та прогноз показника частки країн BRICS у світовому ВВП (%) за 2025-2027 рр.

Джерело: складено автором

На рисунку 3.4 наведено лінію тренду та прогноз показника частки країн BRICS у світовому ВВП (%) (Y) за період 2010-2027 рр., яка базується на рівнянні:

$$Y = 0,3544X - 682,33$$

$$R\text{-квадрат} = 0,9387$$

Високе значення коефіцієнта детермінації свідчить про дуже тісний зв'язок та про високу точність апроксимації і достовірність побудованого прогнозу. Загальна тенденція демонструє стійке та поступове зростання економічної ваги країн БРІКС у глобальній економічній системі протягом усього аналізованого періоду. Згідно з отриманим трендом частка країн БРІКС у світовому ВВП зростає в середньому на 0,35% щороку.

Графік зображений вище ілюструє економічний розвиток країн БРІКС та дає змогу наочно оцінити тенденції зростання на майбутні періоди. В результаті проведеного економіко-математичного моделювання було визначено, що на частку країн БРІКС у світовому ВВП впливають такі змінні:

- чисельність населення;
- золото-валютні резерви.

Зростання будь якої із аналізованих змінних буде сприяти збільшенню частки блоку у світовому ВВП. Усі проведені розрахунки підтверджують взаємозалежність X_3 та X_4 , та довело, що золото-валютні резерви і чисельність населення мають незначний вплив порівняно із відібраними змінними.

У результаті проведених розрахунків, прогноз за період 2025-2027 рр. демонструє помірне але стабільне зростання частки країн БРІКС у світовому ВВП, що відображає поступове покращення їх основних макроекономічних індикаторів. Прогнозні значення підтверджують, що економіки країн БРІКС продовжують розвиватися у своєму напрямі, хоча темпи залишаються помірними. Така динаміка може бути зумовлена впливом глобальних економічних і політичних тенденцій, так і внутрішніх структурних змін у державах-учасниках об'єднання.

Отримані прогнозні дані мають важливе значення для стратегічного планування та формування економічної та фінансової політики. Вони дозволяють оцінити перспективи сталого розвитку країн БРІКС та їх потенційну конкурентоспроможність у світовій економіці. Зазначені дані можуть стати основою для коригування економічних, фінансових та політичних стратегій, спрямованих на підтримку економічного зростання в умовах змінної глобальної кон'юнктури.

3.3. Стратегічні вектори розвитку БРІКС у контексті трансформації світогосподарської системи

В умовах сьогодення світова економіка перебуває на етапі глибоких змін, які в першу чергу пов'язані із зміщенням центру економічної сили від традиційних розвинених країн до швидкозростаючих економік Глобального Півдня. На цьому тлі БРІКС посилює свою значимість, оскільки мають значний

економічний, демографічний та ресурсний потенціал. Тому стратегічні вектори розвитку групи є ключовими для розуміння процесу зміни структури світогосподарської системи та які моделі розвитку можуть виникнути у майбутньому.

Країни БРІКС стикаються з певною недосконалістю традиційних центрів світової економіки, як США та ЄС, тому намагаються створити власний економічний простір, який буде більш стійкішим до змін у глобальних економічних процесах. Це забезпечує певну автономність від коливань світових ринків, проте для того щоб досягти цієї менти, об'єднання мусить застосовувати більш жорсткі економічні заходи для звикання до справжніх перспектив зростання та задоволення потреб своїх громадян. Вони повинні балансувати між розвитком своїх економік та інтеграцією у глобальну економічну систему та забезпеченням внутрішньої стабільності і соціального благополуччя [55].

Розширення БРІКС відбувається в умовах нових викликів для міжнародної системи безпеки, зокрема зростання кіберзагроз, активізація недержавних акторів та загальної мілітаризації. Традиційні правові механізми, встановлені Гаазькими конвенціями більше не відповідають типам конфліктів, з якими сьогодні стикається світ, що ускладнює зовнішньополітичне позиціонування нових членів БРІКС та їх здатність зберігати нейтралітет перед обличчям зростання геополітичної напруженості [56]. Наслідки рішення країн БРІКС активізувати торгівлю в місцевих валютах були помітні вже у 2023 р. Саме тоді між урядами Бразилії та Китаю було укладено угоду, згідно з якою місцеві валюти, тобто турецькі ліри та юані повинні були використовуватись у спільних торгівельних операціях [57]. Цей факт підкреслює популяризацію міжнародних відносин, де основні гравці прагнуть отримати більшу вагу, інтернаціоналізувати свою валюту, щоб мати більший вплив на глобальне управління. Наприкінці 2024 року уряди Китаю та Бразилії домовились повністю відмовитись від долару США у двосторонній торгівлі [58].

Приєднання інших країн до БРІКС може служити механізмом обходу санкцій. Той факт, що Іран приєднався до блоку, призводить до кращої співпраці

з китайським урядом, оскільки останній з 2009 року розробляє альтернативу платіжної системи SWIFT, яка отримала назву CIPS (Cross-Border Interbank Payment System), як зазначено в статті Інституту досліджень зовнішньої політики [59]. Ця система включає близько 1300 банків у 100 країнах світу, що послаблює ефект санкцій проти терористичних та недемократичних урядів. Однак у SWIFT беруть участь понад 11 тисяч банків та кооперацій у понад 200 країнах [60].

Сама система CIPS та блок БРІКС загалом стикаються із проблемою недостатнього представництва на міжнародній арені. Хоча він і був створений як відповідь на усталену міжнародну фінансову систему SWIFT, але для реальної конкуренції необхідно залучити більше країн та банківських установ, оскільки переважна кількість з них продовжують використовувати SWIFT для фінансових операцій. Частка долара США в міжнародних операціях становить близько 46,5%, євро – 24,4%, фунт стерлінга – 7,6%, японські єни – 3,5% а китайський юань всього 3% [61].

Ще одним наслідком розширення БРІКС є зміна риторики урядів щодо повномасштабного вторгнення РФ в Україну. У березні 2022 року Генеральна Асамблея ООН проголосувала за резолюцію проти повномасштабного вторгнення. Загалом 141 країна підтримала це рішення, 35 утримались та не підтримали його [62]. У лютому 2023 року на Генеральній Асамблеї ООН відбулося ще одне голосування, на якому було порушено питання негайного припинення війни [63]. Однак, голосування країн-членів БРІКС є цікавим у цьому контексті, адже під час голосувань 2022 та 2023 років Бразилія підтримала резолюції, тоді як Індія, Китай, ПАР та Єгипет утримались обидва рази. В обох випадках стає зрозуміло, що країни БРІКС можуть координувати своє голосування. Як зазначається на веб-сайті Американського аналітичного центру Atlantic Council, країни-члени БРІКС успішно виробили спільні позиції серед країн Глобального Півдня на міжнародних форумах та конференціях у 2020 році [64]. Прикладом цього є спільні зусилля країн ГБ, зокрема БРІКС, щодо створення «фонду збитків та пошкоджень» для підтримки стійкості країн до зміни клімату [65]. Крім того, країни-члени БРІКС співпрацювали з країнами

Глобального Півдня для роботи над податковою конвенцією ООН у серпні 2024 року. Аналіз змісту вищезазначеного був важливим для розуміння співпраці країн-членів БРІКС на міжнародній арені. Фактично, деякі рішення прийняті спільно БРІКС та країнами ГП, справді можуть бути корисними для загального добробуту. Однак, враховуючи агресивну політику як російського, так і Китайського урядів, залучення країн Глобального Півдня до розвитку нового світового порядку може підірвати демократичні цінності та порушити систему голосування в ООН, якщо більшість країн, що розвиваються, підтримають дії агресивної частини світової спільноти.

Для систематизації та комплексної оцінки перспектив розвитку і місця у світі організації БРІКС, було здійснено SWOT-аналіз їх діяльності (табл. 3.7).

Таблиця 3.7- SWOT-аналіз країн БРІКС

Сильні сторони	Слабкі сторони
• Велика кількість учасників перетворює блок на один із найбільших міждержавних форматів, що об'єднує різні регіони світу; • Вплив на міжнародну економіку, адже БРІКС формує понад 30% світового ВВП; • Наявність альтернативних інституцій як Новий банк розвитку, що фінансує інфраструктурні проекти ; • Значний природно-ресурсний потенціал, що забезпечує енергетичну та ресурсну безпеку блоку; • Широкий спектр діяльності.	• Відсутність спільного бюджету та керуючого фінансового центру, що ускладнює реалізацію спільних масштабних проектів; • Різні погляди та способи вирішення політичних питань учасників об'єднання; • Залежність від експорту сировини; • Нерівномірний рівень економічного розвитку між країнами.
Можливості	Загрози
• Поява нових членів учасників; • Втрата конкурентних переваг групою G7; • Підвищення рівня розвитку країн учасниць через активну співпрацю; • Розвиток інформаційних технологій; • Створення власної валюти. • Створення єдиної платіжної системи BRICS Pay.	• Воєнні конфлікти, що ускладнює економічну співпрацю та гальмує розвиток країн та вплив іноземних інвестицій; • Економічна нестабільність, включаючи фінансові кризи; • Торгові війни та санкції спрямовані на окремі країни блоку; • Ескалація глобальної конкуренції за ресурси.

Джерело: створено автором на основі [66, 67, 68]

SWOT-аналіз показує, що БРІКС є одним із найбільш перспективних міждержавних об'єднань, який відіграє ключову роль у трансформації глобальної економічної системи. Серед сильних сторін блоку виявлено велику економічну значимість, значний демографічний, ресурсний потенціал та наявність власних фінансових інституцій, що формують основу для довгострокового розвитку і зміцнення позицій БРІКС на світовій арені.

Серед слабких сторін, зокрема різні погляди та способи вирішення конфліктних ситуацій, нерівномірний рівень розвитку країн-учасниць та залежність від експорту створюють певні обмеження для повноцінної інтеграції та дієвої координації політик.

Можливості які відкривають перед БРІКС дають можливість перетворити блок на один із центральних економічних полюсів світу, який зможе конкурувати із західними традиційними блоками, адже через розширення учасників, розвитку інформаційних технологій, створення власної валюти, платіжної системи та, насамперед, втрата конкурентних переваг групою G7 створюють усі умови для реалізації цих можливостей.

Водночас БРІКС стикається із низкою серйозних загроз, так як воєнні конфлікти та санкції застосовані до окремих країн-учасниць, ескалація глобальної конкуренції за ресурси та політична нестабільність. Усі ці фактори уповільнюють інтеграційні процеси та послаблюють вплив блоку.

Загалом SWOT-аналіз демонструє, що БРІКС має потужний потенціал для подальшого зростання в умовах багатопolarity глобальної системи, однак реалізація цього потенціалу потребує перегляду своїх стратегій та швидкого пристосування до змін у світогосподарській системі.

Досліджуючи основні напрями розвитку інтеграційних процесів в межах БРІКС, доцільно застосовувати сценарний метод, що дасть змогу проаналізувати різні рівні економічної та політичної інтеграції в контексті глобальних викликів. Із цим можна виділити кілька потенційних сценарії майбутнього розвитку країн БРІКС (рис. 3.5).

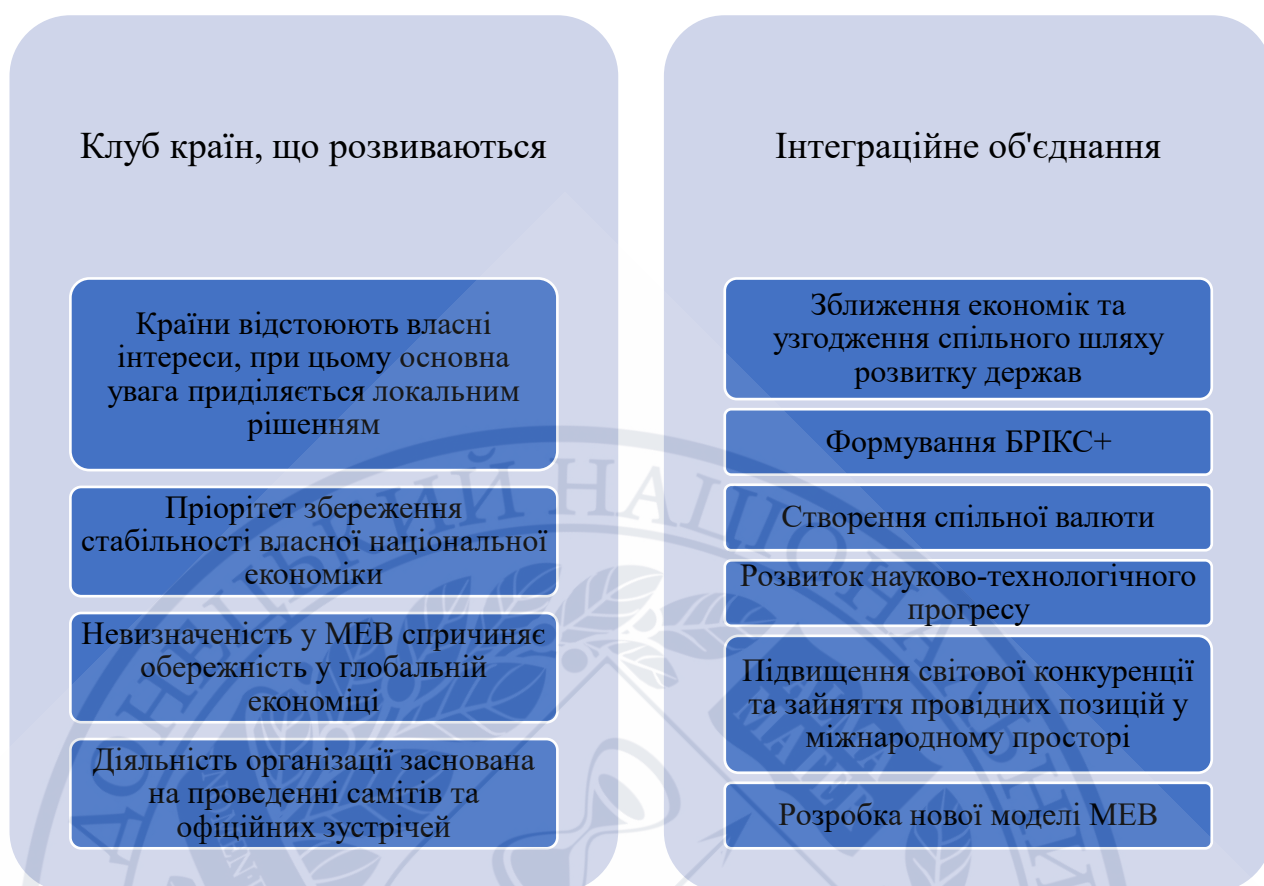

Рисунок 3.5- Сценарії розвитку країн БРІКС

Джерело: побудовано автором.

Перший сценарій передбачає збереження об'єднання в тому форматі, який існує сьогодні. У цьому форматі країни БРІКС зосереджуються на захисті власних національних інтересів та вирішенні внутрішніх економічних проблем, розглядаючи співпрацю із іншими країнами, передусім як додатковий засіб зміцнення стабільності. Основною метою цього сценарію є не поглиблення інтеграції, а підтримка макроекономічної рівноваги.

Через високий рівень невизначеності у світовій економіці та складну геополітичну ситуацію країни блоку обирають обережний підхід до спільних проєктів. У результаті цієї обережності глобальна співпраця залишається обмеженою, а інтеграційні процеси поверхневими. Тому, діяльність країн БРІКС у межах цього сценарію базується на проведенні щорічних самітів, зустрічей голів урядів та узгодженні окремих позицій без створення спільних інститутів чи

фінансових механізмів. Саме цей варіант розвитку не передбачає формування єдиного ринку, валютної інтеграції та глибокої економічної взаємодії.

Другий сценарій передбачає більш перспективнішу модель розвитку, а саме формування БРІКС як інтеграційне об'єднання, яке здатне працювати аналогічно до регіональних економічних союзів. Особливого значення у цьому сценарії набуває співпраця у сфері високих технологій та впроваджень нових технологій. Група зосереджується на підвищенні власної конкурентоспроможності та зміцненні позицій країн Глобального Півдня.

Зосередження буде на вирішенні актуальних внутрішніх проблем, такі як ресурсні, екологічні та соціальні виклики. Багато з цих проблем накопичувались роками: нестача окремих видів ресурсів, забруднене довкілля, нерівність між регіонами. Через це країнам-учасникам БРІКС потрібно якнайшвидше модернізувати економіку, щоб забезпечити стабільний розвиток і покращити рівень життя населення. Тому для цього вони активно розвивають нові технології.

Розробка нових технологій буде корисна на різних ринках, як на ринку країн з низьким рівнем доходів сприяючи стабільному соціально-економічному розвитку на глобальному рівні, так і на розвинутих ринках, створюючи схожу глобальну економічну систему, яка не буде залежна від тієї, що домінує на західних ринках, зокрема Японії, США чи ЄС.

Об'єднання активно посилює співпрацю не тільки в середині блоку, а й з іншими окремими країнами, щоб сформувати ширше коло партнерів, задля спільної реалізації проектів. Країни БРІКС мають величезний спільний ринок та різноманітні виробничі можливості. Якщо країни координуватимуть торгівлю, то це допоможе їм знизити витрати, підвищити результативність та посилити їх позиції на світовому ринку. На цьому фоні ідея створення єдиного центру планування та прогнозування виглядає цілком реальною. Такий центр міг би допомагати країнам у розробці довгострокових стратегій, аналізувати глобальні ринки та займатися плануванням великих спільних проектів.

Одним із основних елементів даного сценарію є розробка спільної валюти та розвиток фінансової платформи BRICS Pay, як альтернативу західним платіжним системам. На відміну від першого сценарію, інтеграційний шлях передбачає значно глибшу координацію політики, активізацію інвестиційних проектів та збільшення ролі Нового банку розвитку. В цьому контексті Банк розвитку БРІКС може стати основним засобом економічного зв'язку, але переважно для фінансування індивідуальних ініціатив в рамках БРІКС.

Отже, розвиток БРІКС може відбуватись за двома сценаріями. У першому випадку блок буде виконувати роль майданчика для переговорів, але не перетвориться на сильний економічний союз. У другому – група посилить свої позиції у світі та може стати одним із ключових центрів економічного впливу. Вцілому майбутнє БРІКС залежить від того, наскільки країни-учасниці зможуть поєднати власні інтереси зі спільними стратегічними цілями. Якщо їм вдасться знайти баланс, тоді об'єднання буде мати усі шанси стати одним і найважливіших блоків ХХІ століття.

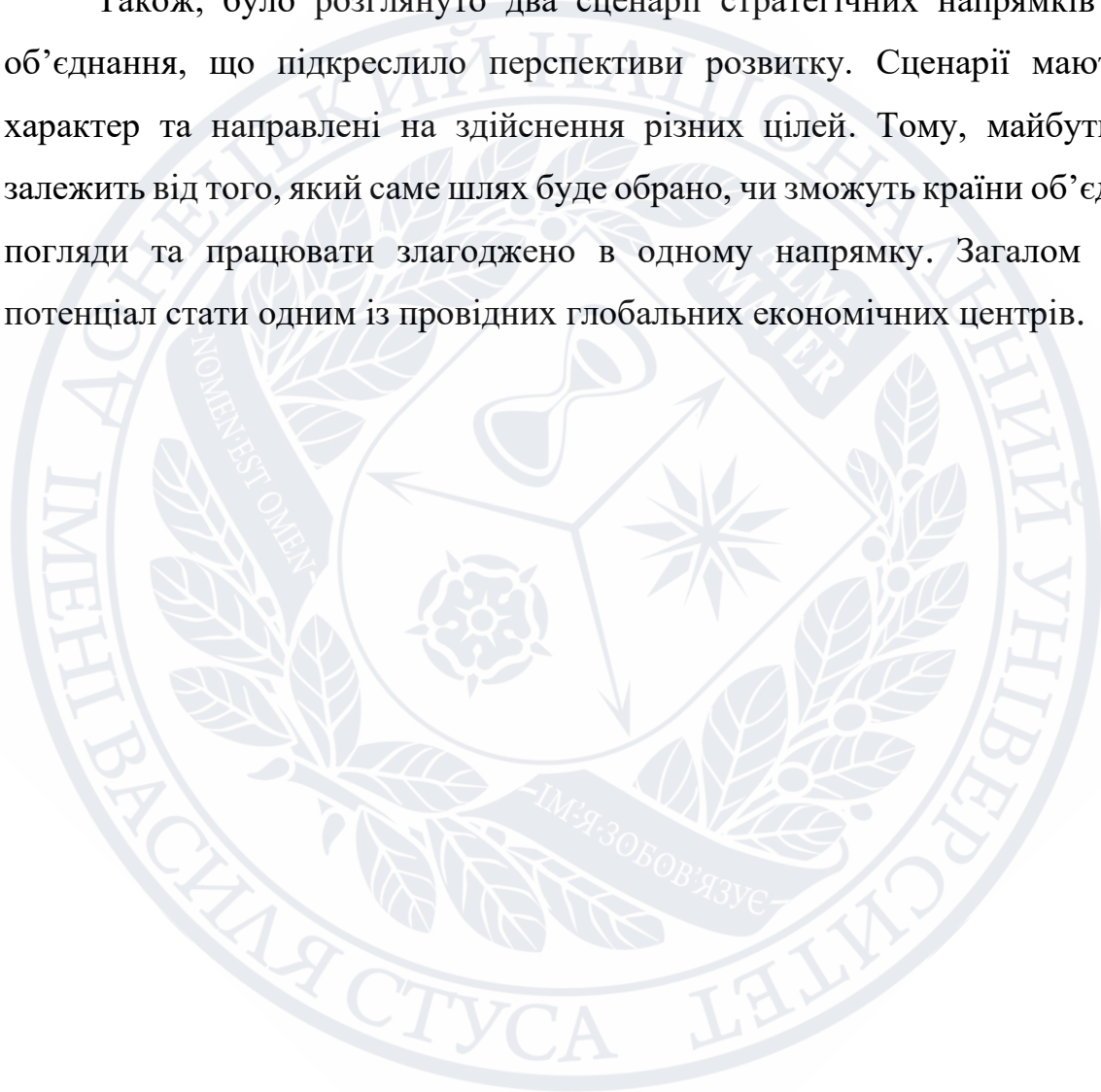
Висновки до розділу 3

У межах третього розділу було проаналізовано ключові глобальні виклики та тенденції трансформації світогосподарських процесів, що формують актуальну архітектуру світового господарства. Саме проаналізовані тенденції формують нову модель глобального розвитку із домінуванням технологій та геополітичних інтересів.

Також було оцінено вплив макроекономічних факторів на економічне зростання країн БРІКС за допомогою економіко-математичного моделювання, а саме вплив експорту, населення, прямих іноземних інвестицій, обсяг золото-валютних резервів та високотехнологічного експорту, що підтвердило залежність економічного зростання від торгівлі та чисельності населення. Досліджено тенденції та прогнозування ВВП та інших змінних на майбутні 3 роки, що вказало на довгострокову позитивну динаміку.

Виявлено основні стратегічні вектори розвитку країн БРІКС у контексті трансформації світогосподарської системи. Розглянуті можливі наслідки від розширення країн-учасниць блоку та видимі перспективи. За допомогою SWOT-аналізу було визначено слабкі та сильні сторони, можливості та загрози БРІКС. Він показав, що група є одним із найперспективніших об'єднань, що має вагомий вплив на економіку світу.

Також, було розглянуто два сценарії стратегічних напрямків розвитку об'єднання, що підкреслило перспективи розвитку. Сценарії мають різний характер та направлені на здійснення різних цілей. Тому, майбутнє БРІКС залежить від того, який саме шлях буде обрано, чи зможуть країни об'єднати свої погляди та працювати злагоджено в одному напрямку. Загалом блок має потенціал стати одним із провідних глобальних економічних центрів.

ВИСНОВКИ

У дослідженні визначено, що роль країн БРІКС у глобальній економіці на початку ХХІ століття зазнала суттєвих трансформацій, що визначили появу нового центру економічної та політичної сили. Держави об'єднання, які раніше розглядалися здебільшого як великі, але неоднорідні економіки, поступово перетворилися на впливових акторів світогосподарської системи, здатних формувати власний порядок денний, пропонувати альтернативні механізми розвитку та змінювати усталену архітектуру глобального врядування. Саме в цьому полягає фундаментальне значення БРІКС для сучасної міжнародної економіки.

Передусім виявлено, що сучасна світогосподарська система перебуває у стані глибокої трансформації спричиненою багатьма глобальними викликами, серед них : геополітичні конфлікти, посилення конкуренції, цифрова революція та ін. Ці фактори спричиняють підвищення невизначеності та нестабільності на ринках, що стимулює країни БРІКС шукати нові моделі економічної співпраці. У цьому контексті саме країни що розвиваються демонструють найбільший приріст та рівень адаптації до трансформаційних процесів.

Проведений аналіз показує, що формування БРІКС стало закономірною реакцією на дисбаланси класичної моделі глобалізації, яка протягом тривалого часу забезпечувала нерівномірний розподіл економічних вигод між центрами та периферією світової економіки. Країни групи продемонстрували достатній ресурсний, демографічний і технологічний потенціал, щоб поставити під сумнів домінування встановлених фінансових та інституційних структур. Як результат, підвищення ролі БРІКС стало не лише внутрішнім процесом розвитку п'яти держав, але й вагомою частиною глобального зрушення у бік багатополлярності.

Дослідження теоретико-методологічних підходів до аналізу світогосподарських процесів підтвердило, що у добу глобальної взаємозалежності відбувається перехід від однополярних моделей управління до конкурентного середовища, у якому ключовою рисою розвитку є поєднання кооперації та суперництва між великими групами держав. У цьому контексті

БРІКС постає як специфічний феномен – неформальне об'єднання, що не спирається на жорстку інституційну інтеграцію, але водночас здатне створювати ефективні механізми координації та впливати на глобальні процеси.

Оцінка політичного та економічного потенціалу країн БРІКС свідчить про їхню значну інтегральну вагу у світовій економіці. Сукупний ВВП, демографічні ресурси, структура споживчих ринків, технологічний прогрес та володіння стратегічними природними ресурсами роблять групу ключовим фактором глобального розвитку. Аналіз макроекономічних показників продемонстрував, що частка БРІКС у світовому ВВП постійно збільшується, а деякі показники значно перевищують показники розвинених країн. Важливо і те, що економіки БРІКС демонструють довгострокові тенденції до зростання і структурної модернізації, що підсилює перспективи групи як майбутнього економічного полюса світової системи та поступово зміцнюють позиції об'єднання у глобальній економічній системі.

Дослідження внутрішньоблокової взаємодії показало, що БРІКС поступово формує власну інституційну архітектуру, яка спирається на принципи гнучкості, добровільності та консенсусу. Створення Нового банку розвитку, Пулу умовних валютних резервів, розгалуженої мережі міністерських зустрічей і робочих груп свідчить про здатність об'єднання не лише до політичного діалогу, але й до практичної реалізації стратегічних рішень. Така модель співпраці є перспективною в умовах глобальної нестабільності, оскільки вона дозволяє зберігати автономність держав-учасниць та водночас забезпечує ефективну координацію.

Економіко-математичне моделювання впливу макроекономічних факторів на економічне зростання країн БРІКС дало змогу підтвердити ключовий вплив інвестицій, зовнішньої торгівлі, фінансової стабільності та інституційної ефективності на довгостроковий розвиток об'єднання. Процес моделювання включає підготовку статистичних даних, оцінку параметрів моделі, перевірку її адекватності, прогнозування динаміки на 3 роки вперед. Був використаний метод найменших квадратів та лінійного прогнозування. Після оцінки моделі

проаналізовано значущість коефіцієнтів, які показують взаємозалежність факторів та на скільки сильно кожен виділений фактор впливає на результуючу. Результати моделі засвідчили, що взаємозалежності між цими факторами в економіках БРІКС є глибшими, ніж у багатьох інших державах, а синергетичний ефект колективного розвитку дозволяє країнам компенсувати структурні уразливості та посилювати конкурентоспроможність.

Визначено, що стратегічні вектори розвитку БРІКС охоплюють широкий спектр напрямів – від фінансової автономії та інноваційного розвитку до розбудови нової логіки глобальних інституцій і формування платформ міжрегіональної взаємодії. Стратегічні вектори розвитку БРІКС у майбутньому будуть пов'язані із активною співпрацею у сфері нових технологій, розвитку енергетичної інфраструктури, розширенням використання національних валют та створенню власної фінансової системи. Розширення блоку до БРІКС+ створює додаткові можливості для збільшення впливу об'єднання та формування широкої коаліції країн Глобального Півдня. Ці стратегічні орієнтири спрямовані не лише на внутрішньоблокову кооперацію, але й на зміну загальних правил функціонування світової економіки. Саме тому БРІКС можна розглядати як ядро нового глобального макрорегіону, здатного конкурувати з усталеними центрами сили

Таким чином, варто встановити що БРІКС у сучасній глобальній економіці представляє собою не просто групу держав, що розвиваються, а функціональний інститут формування нової архітектури міжнародних відносин. Його роль у трансформації світогосподарських процесів зростає завдяки здатності поєднувати економічну динаміку, інституційні новації, політичну координацію та стратегічне бачення розвитку. Врахувавши сучасні тенденції можна прогнозувати, що вплив БРІКС на міжнародні економічні процеси буде не лише зростати, а й змінювати правила гри для усіх учасників світогосподарських процесів ХХІ століття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізація на світових фінансових ринках та її наслідки / К. Гладчук // Ринок цінних паперів України. Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - 2011. - № 3-4. - С. 15-21.
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.1 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2000 – 864 с.
3. . Levitt, Theodore The Globalization of Markets // Harvard Business Review 61 (May/June 1983): <http://hbr.org/product/globalization-of-markets/an/83308-PDF-ENG>
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. / Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. - К.: Знання, 2006. – 263с.
5. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів: Монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: Астон, 2012. – 358 с.
6. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2 / Редкол.: ... С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2002 – 1150 с.
7. Чуб О. О. / Банки в глобальній економіці: Монографія. – К.: ХНЕУ, 2009. – 340 с.
8. . Schmukler S. Financial Globalization: Gain and Pain for Developing countries// Economic Review. – Second Quarter 2004. – Federal Reserve Bank of Atlanta. – 2004. – 83 p.
9. Конспект лекцій з дисципліни «Глобальна економіка» для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня усіх спеціальностей / Укл.: д.е.н., проф. Плахотнік О. О., Кам'янське, ДДТУ, 2017. – 63 с
10. Глобальна економіка : навчальний посібник : у 2-х частинах. Частина 1. Теоретичні засади глобальних досліджень : [Електронне видання] / В. В. Липов. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 228 с.

11. Романова В. О. Інститути глобального управління як механізм регулювання постбіполярної системи міжнародних відносин : автореф. дис. ... канд. політ. наук. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2013. 21 с.
12. Alansary O. S., Al-Ansari T. Defining 'free zones': A systematic review of literature. Heliyon, 2023. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37151622/>
13. Курах Л. В. Поняття та види міжнародної інтеграції: теоретико-правовий аналіз. Держава та регіони, №4 (79), 2020. Т. 2. С. 11–16. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4-2_2020/4.pdf
14. Експерт підбив підсумки БРІКС. URL: <https://i-ua.tv/news/88641-ekspert-pidbyv-pidsumky-briks>
15. Порохня В. А., Шкурат М. Є. Аналіз ресурсного потенціалу країн БРІКС. Управління розвитком соціально-економічних систем..., матеріали XXIV наук.-практ. конф., Вінниця, 3 грудня 2024.
16. O'Neill J. The long-term outlook for the BRICs and N-11 post crisis / Jim O'Neill, Anna Stupnytska ; Goldman Sachs Research Centres. – New York, 2009. – 27 p. – (Global Economics Paper ; № 192).
17. Резнікова Н.В., Відякіна М.М. Роль БРІКС у формуванні фрагментативного економічного простору // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – Вип. 6(3). – 2012 с.-274-282
18. Биков О. М. Передумови формування блоку БРІКС та особливості його розвитку / О. М. Биков // Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси, 2023.
19. Stuenkel O. The BRICS and the Future of Global Order. – Lanham : Lexington Books, 2015. – 240 p.
20. Zhao S. China and the BRICS: Global Ambitions, National Challenges // Journal of Contemporary China. – 2020. – Vol. 29, No. 122. – P. 1–17.
21. Wilson J. The Political Economy of the BRICS Countries. – Oxford : Oxford University Press, 2018. – 320 p.

22. Cooper A. F., Farooq A. B. BRICS and the Global South: Emerging Powers in the 21st Century // International Affairs. – 2016. – Vol. 92, No. 3. – P. 531–546.
23. BRICS Joint Statistical Publication 2023. – New Delhi : BRICS Statistics, 2023. – 250 p.
24. New Development Bank. Annual Report 2023. – Shanghai : NDB, 2023. – 180 p.
25. BRICS Official Website. Summit declarations, press releases, statistics [Електронний ресурс]. – URL: <https://brics.org> (дата звернення: 16.10.2025).
26. Загальні темпи приросту населення в країнах БРІКС. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.PopGR>
27. Група БРІКС: порівняння економічного потенціалу країн-членів та кандидатів на вступ. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/09/12/infografika/ekonomika/hrupa-briks-porivnyannya-ekonomichnoho-potenczialu-krayin-chleniv-ta-kandydativ-vstup>
28. Загальний ВВП країн БРІКС. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GDPTotal>
29. Хто сильніший: економіки країн БРІКС та G7 порівняли на інфографіці. URL: <https://www.unian.ua/economics/other/briks-porivnyali-z-g7-yaka-ekonomika-silnisha-12893076.html>
30. Власна зернова біржа? URL: <https://ubn.news/uk/najbilshi-krayini-sho-rozvivayutsya-pid/>
31. Щорічні обсяги прямих іноземних інвестицій 2020-2024 рр. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.FdiFlowsStock> (дата звернення: 07.10.2025).
32. Частка країн BRICS у світовому валовому внутрішньому продукті у 2024 р , Statista, IMF: веб-сайт. URL: <https://www.statista.com/statistics/1403678/share-of-world-gdp-by-country/> (дата звернення: 09.10.2025).

33. Братчук У.П., Михайленко А.М. Порівняльний аналіз економічного потенціалу країн BRICS і G7 в умовах трансформації глобальної економіки. Галицький економічний вісник, 2025. Вип. 6 (97).(подано до друку)

34. Співробітництво країн БРІКС як новий формат інтеграційного об'єднання. URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/931/893>

35. Хейфец Б. Перспективи інституціоналізації БРІКС. Економічні питання. 2015. № 8. С. 25-42.

36. Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр. URL:
<https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal>

37. Китай у 2024 році збільшив імпорт коксівного вугілля до рекордного рівня. URL: <https://gmk.center/ua/news/kitaj-u-2024-roci-zbilshiv-import-koksivnogo-vugillya-do-rekordnogo-rivnya/amp/>

38. How does the G7 work? URL: <http://www.g7italy.it/en/how-does-work>

39. Частка країн БРІКС та G7 у загальному світовому валовому внутрішньому продукті (ВВП) за паритетом купівельної спроможності. URL:<https://www.statista.com/statistics/1412425/gdp-ppp-share-world-gdp-g7-brics/> (дата звернення: 13.10.2025).

40. Щорічна зміна обсягу експорту товарів та послуг країн G7 з 2020-2024 рік. , UNCTAD: веб-сайт. URL:
<https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GoodsAndServicesBpm6> (дата звернення: 14.10.2025).

41. Загальний обсяг експорту країн БРІКС 2020-2024 рр. UNCTAD: веб-сайт. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal> (дата звернення: 14.10.2025).

42. Щорічна зміна обсягу імпорту товарів та послуг країн G7 з 2020-2024 рік. UNCTAD: веб-сайт. URL:
<https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.GoodsAndServicesBpm6> (дата звернення: 14.10.2025).

43. Загальний обсяг імпорту країн БРІКС 2020-2024 рр. UNCTAD: веб-сайт. URL: <https://unctadstat.unctad.org/datacentre/dataviewer/US.TradeMerchTotal> (дата звернення: 14.10.2025).

44. Пасмор М.С. Передбачаємі сценарії розвитку груп країн, що розвиваються / М.С. Пасмор /Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Серія: «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». – 2015. – № 5. – С. 50– 53.

45. Новий банк розвитку БРІКС відіграє ключову роль у сприянні розвитку країн-членів об'єднання. URL: <https://ukrainian.cri.cn/2024/10/25/ARTIsycLepJ7VC1vZaq2OaZ9241025.shtml>

46. About NDB [Електронний ресурс]. – 2023. URL: <https://www.ndb.int/about-ndb/>.

47. Альянс на противагу Заходу. Що таке БРІКС та які країни входять до його складу. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/alyans-protivagu-zahodu-shcho-take-briks-1725292469.html>

48. Новий банк розвитку БРІКС відіграє ключову роль у сприянні розвитку країн-членів об'єднання. China Radio International.CRI. All Rights Reserved.16A Shijingshan Road, Beijing, China. 2024. URL: <https://ukrainian.cri.cn/2024/10/25/ARTIsycLepJ7VC1vZaq2OaZ9241025.shtml> (дата звернення: 13.11.2025)

49. New Development Bank. Annual Report 2023. URL: https://www.ndb.int/wp-content/uploads/2025/03/NDB_AnnualReport2023.pdf (дата звернення: 14.11.2025)

50. SCALING UP DEVELOPMENT FINANCE FOR A SUSTAINABLE FUTURE. // NDB General Strategy for 2022–2026. – 2022. – С. 36

51. Братчук У.П., Михайленко А.М. Роль Нового банку розвитку у зміцненні фінансової незалежності країн БРІКС Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: Праці XXV міжнар. наук. конф. студентів та молодих учених (Вінниця, грудень 2025). Вінниця, 2025 (подано до друку)

52. Міжнародні інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин. Савченко М. В., Оришко Д. О. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics», №44 (2024), 164-171 URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>|ISSN 2521-6392
53. Сіденко В.Р. Україна в процесах міжнародної інтеграції. Х.: Форт, 2003. 280 с
54. Мариніна С.В. Науково-технічна та інноваційна модель розвитку України як фактор інтеграції до Європейського Союзу. Соціально-економічні проблеми України в глобальному просторі: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 26-27 квітня 2012 р. С. 58-60.
55. Експерт підбив підсумки БРІКС. URL: <https://i-ua.tv/news/88641-ekspert-pidbyv-pidsumky-briks>.
56. Romchuk, M. (2024). Neutrality in international law: Formation and development of the concept. *Philosophy, Economics and Law Review*, 4(2), 73-83. DOI: <https://doi.org/10.63341/2786-491X-2024-2-73>
57. Betz, B. (2023). Brazil, China strike trade deal agreement to ditch US dollar. URL: <https://www.foxbusiness.com/markets/brazil-china-strike-trade-deal-agreement-ditch-us-dollar>
58. China, Brazil strike deal to ditch dollar for trade. (2023). URL: <https://www.straitstimes.com/world/chinabrazil-strike-deal-to-ditch-dollar-for-trade>.
59. Mooradian, M.G. (2024). China's challenge to the international economic order. URL: <https://www.fpri.org/article/2024/01/chinas-challenge-to-the-international-economic-order/>.
60. SWIFT. (2025). Swift and sanctions. URL: <https://www.swift.com/ru/node/11306>.
61. Dmytriieva, D. (2023). Global dollar's role in international payments rises to a record level – SWIFT. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/global-dollar-s-role-in-international-payments-1692866638.html>.

62. United Nations General Assembly. (2022). Aggression against Ukraine: Resolution, adopted by the General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3959039?ln=en>.

63. United Nations General Assembly. (2023). Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine: Resolution adopted by the General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/4003921?ln=en>

64. Tran, H. (2024). The underestimated implications of the BRICS Summit in Russia. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/econographics/the-underestimated-implications-of-the-brics-summit-in-russia/>.

65. UNFCCC. (2023). COP28 agreement signals “beginning of the end” of the fossil fuel era. URL: <https://unfccc.int/news/cop28-agreement-signals-beginning-of-the-end-of-the-fossil-fuel-era>

66. Юрчишин В. Центр Разумкова. Що саміт БРІКС принесе Україні? Київ, 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/07/27/2023-ПАКТ-2.pdf> (дата звернення: 17.10.2025).

67. Юрчишин В. Центр Разумкова. Саміт БРІКС - час для консолідації чи конфронтації? Аналітична доповідь. Київ, 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2023/07/12/2023-MATRA-I-KVARTAL-11.pdf> (дата звернення: 17.10.2025).

68. Melissa Pistilli. How Would a New BRICS Currency Affect the US Dollar?, Investing News Network, 2025. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/how-would-new-brics-currency-affect-us-dollar> (дата звернення: 17.10.2025).